

LUND UNIVERSITY

Presă românească și ideea națională : antologie de articole politice și poezii patriotice, cronologie și dosar critic

Bagiu, Lucian; Popa, Mircea; Cublean, Constantin; Gheme, Ileana; Pioariu, Mariana Rodica; Câmpănu, Diana; Orian, Georgeta; Chiciudean, Gabriela; Wainberg Drăghiciu, Iuliana; Tămăzlacaru, Carmina; Ivancu, Ovidiu

2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bagiu, L., Popa, M., Cublean, C., Gheme, I., Pioariu, M. R., Câmpănu, D., Orian, G., Chiciudean, G., Wainberg Drăghiciu, I., Tămăzlacaru, C., & Ivancu, O. (2006). *Presă românească și ideea națională : antologie de articole politice și poezii patriotice, cronologie și dosar critic*. Editura Aeternitas, Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia. <http://www.uab.ro/aeternitas/index.php>

Total number of authors:

11

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative Commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

TELEGRAFUL ROMÂN. Ziar de informații religioase, sociale, politice și culturale. Apare la Sibiu, bisăptămânal (3 ianuarie 1853 - 30 decembrie 1857; 4 ianuarie 1862 - 30 decembrie 1872), săptămânal (2 ianuarie 1858 - 30 decembrie 1861), apoi bilunar (4 ianuarie 1873 - 15 decembrie 1899). Editează suplimentul *Foișoara „Telegrafului român”*. Președinți ai comitetului de redacție au fost mitropoliții Episcopiei Ortodoxe Române a Sibiului, începând cu Andrei Șaguna (nr. 1-8) și încheind, în 1982, cu Antonie Plămădeală. Au fost redactori responsabili, între alții: Aaron Florian (1853), Pavel Vasici (1853-1856), Visarion Roman (1857-1858), Ion Rațiu (1858-1862), Zaharia Boiu (1862-1865), Nicolae Cristea (1865-1883), Silvestru Moldovan (1892-1895), Teodor V. Păcățian (1901-1917). Ziarul este tipărit, între anii 1853-1859, cu alfabet chirilic, iar după 1860, cu litere latine și cu ortografie neinfluențată de etimologism. Apărut din inițiativa mitropolitului Andrei Șaguna, ca publicație oficială a Mitropoliei Ortodoxe a Ardealului, „Telegraful român” a îndeplinit un important rol în viața culturală a românilor ardeleni de până la Unirea cu România, din 1918. Partea politică a ziarului conține articole în care sunt susținute, cu argumente istorice și lingvistice, drepturile naționale ale românilor ardeleni, contestate de unii istorici ai Imperiului Austro-Ungar. „Telegraful român” reproduce versuri de V. Alecsandri, C. Boliac, D. Bolintineanu, A. Vlahuță, G. Coșbuc; proză de C. Negruzzi, I. Creangă, I. Slavici, încurajează tinerele talente, între cei care debutează în paginile ziarului numărându-se atât ardelenii Zaharia Boiu, Visarion Roman și Ilarie Chendi, cât și Al. Macedonski (cu poezia *Dorința poetului*, nr. 97/1870, trimisă din Viena). Publică culegeri de folclor realizate de V. Bologa, N. Densușianu, Iulian Grozescu, Ion Pop-Reteganul, G. Catană, G. Coșbuc, S. Fl. Marian, Ath. M. Marienescu. Ziarul conține numeroase articole de informație culturală, știri artistice și literare, medalioane de scriitori, articole comemorative și necrologuri, note bibliografice și scurte recenzii de cărți, ziare și reviste. Apar traduceri din Horațiu, Schiller, B. Franklin, Lamartine, Hugo, Al. Dumas, Tolstoi, Dostoievski, Maupassant, Mark Twain, B. Björnson, Paul Bourget, Fr. Coppée, J. Verne etc. După 1884, anul apariției „Tribunei” (1884-1903), „Telegraful român” devine un ziar de știri administrative și ecleziastice¹.

În anul 1908 reținem următoare prezentare succintă a publicației: „după «Gaz. Trans.» cel mai vechiu dintre ziarele române de azi din Trans. și Ung., înființat de mitropolitul Șaguna. Primul număr a apărut la 1 Ian. 1853. După introducerea erei constituționale în Ungaria, «Tel. Rom.» s'a pus pe terenul legal asigurat de constituție, și a profesat politica de activitate. «Tel. Rom.» este organ al intereselor bisericei ort. rom.. De present apare de 3 ori pe săptămână. Cu puține excepțiuni el a fost redactat tot de preoți.”².

¹ Cf. I. Hangiu, *Dicționarul Presei Literare Românești, 1790-1990*. Editura Fundației Culturale Române. Ediția a II-a revizuită și completată, București, 1996, p. 464.

² Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*, publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Tomul III, Kemet-Zymotic. (Cuprinde 18,819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text). Editura și tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1908, p. 1073.

Invitație de premunerare

la opul istoric intitulat:

„Vechea mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei” - (vol.1)

Dacă străbunii noștri s-ar fi îngrijit mai bine de însemnarea actelor lor naționale, bisericești și politice, a vieții lor proprii, astăzi nu am mai fi nevoiți a orbecăi într-un întuneric mai fără nici un pic de lumină proprie, fiind avizi la licuriturile străine, și cu atât mai puțin am fi devenit în fatala poziție de a ne vedea chiar și originea și naționalitatea dispunându-se de către cei străini. Ei bine, dacă ei, din cauze mai mult sau mai puțin justificatorii, nu-și putură împlini datoria aceasta față de sine și de posteritate, urmează ca și noi, strănepoții lor, încă să stăm cu mâinile în sân și să lăsăm pe urmașii noștri în aceeași întunecime oarbă despre actele noastre? Aceia încă se mai pot scuza cu vitregia timpurilor sub care gemură pentru neactivitatea lor în această direcție; dar noi, cei de astăzi, oare nu ce ne-am face vinovați de blestemele cele mai meritate ale descendenților noștri ?

Pe lângă aceasta se știe în comun că venitul unui popor, ca și al unui individ, rezultă esențialmente din prezentul și trecutul acestuia; cum vom putea deci rezolva noi problemele venitului nostru, dacă nu ne vom ști prezentul și trecutul și acestea cum le vom ști dacă nu ne vom ocupa să le însemnăm cu toată seriozitatea și acuratețea?

Există dar tot atâtea cauze pentru a fi active pe toate terenurile vieții noastre naționale, pentru a ne însemna toate actele mari și mici, spre binele nostru și al urmașilor noștri!

De atâtea convingeri era pătruns subscrisul când se apucă de compunerea adunării sale: „Vechea mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei”, care, terminându-se deja și făcându-se dispunerile necesare pentru a se pune sub tipar, își ia voia a-l recomanda onorabilului public român spre binevoitoarea primire și călduroasa sprijinire a acestuia.

Adunarea aceasta istorică, pe cât de bisericească pe atât de națională, de sine stătătoare, conține date istorice despre mitropolia premenționată și anume: 1)despre existența, originea, posesiunea, jurisdicția și mitropolii vechii mitropolii a Transilvaniei, de la începutul până la suprimarea ei, prin care se dovedește că ea este una dintre cele mai antice mitropolii de astăzi; 2)se expun toate încercările, năzuințele, toți pașii câți îi făcură românii ortodocși pentru restaurarea vechii lor mitropolii; și 3)se arată toate actele ce urmează de la restaurarea mitropoliei amintite până în timpul de față; pe scurt: adunarea sus menționată cuprinde în sine întreaga istorie a vechii mitropolii ardelene, de la început până astăzi, încât aceasta se poate ști din datele ce ne stau la dispoziție.

Poate că încă și mai de mult timp ar fi trebuit să iasă cartea aceasta la lumină, însă știm că imposibilul nu datorează obligații.

Cartea aceasta va cuprinde cam 25-26 coli, va avea format plăcut în 8 și va ieși de sub tipar cam pe la mijlocul lui martie 1870, când se va putea trimite onorabililor premuneranți.

Prețul unui exemplar este numai 1 fl. 50 xr. v. a. Un preț destul de moderat față de cuprinsul și voluminozitatea cărții și premunerările sunt de a se transmite subscrisului cel mult până la sfârșitul lui martie 1870.

Sibiu, 23 decembrie 1869

Nicolae Popa,

Protos. Archid.

(„Telegraful român”, XVIII, 1870, nr. 1, 1/13 ianuarie, p. 4)

O rugămintă în interesul românismului!³

Domnule redactor! Aveți fără îndoială cunoștință că din întâi septembrie anul școlar 1869/70 s-a inaugurat școala capitală ort. or., numită „Radu Negru”, în orașul Făgăraș – locul cel mai potrivit din tot districtul pentru o școală normală de genul. Scopul ei, ca al oricărei școli bune, este dezvoltarea educației naționale și răspândirea culturii în popor, astfel încât să se ajungă să nu mai fie român pe pământul Oltului care să nu știe citi și scrie! Ar fi de prisos a insista înaintea d-voastră asupra importanței unei asemenea instituții și asupra marilor foloase pe care ea poate fi menită a le aduce cauzei noastre dacă ea ar aduna concursul tuturor românilor luminați și de inimă, care doresc cu sinceritate progresul și prosperitatea națiunii lor!

Într-adevăr! Dacă cel mai puternic temel al unei instituții ca a noastră este luminarea și moralizarea poporului, care numai astfel le poate înțelege, aprecia și respecta, dacă ne vom învoi a-l ridica prin cultura intelectului și a inimii – dacă adevăratele sorginți ale avuției și ale prosperității unui popor decurg iarăși numai din știință, este de o netăgăduită datorie pentru fiecare român ce-și iubește patria și națiunea de a se interesa de orice atinge instruirea și educația națională – de a lua parte la orice se face în favoarea înaintării, dezvoltării – și astfel a aduce contingentul său după modelele ce le posedă; căci trăim într-o epocă în care popoarele nu se mai clasează după proporția lor numerică, ci ele își câștigă o importanță, se așează în adevărata valoare numai după capitalurile morale, și o necesitate de primă ordine – ba chiar o indispensabilă pretenție a circumstanțelor în care trăim, a pune aici la noi începutul școlii în chestiune – deși modestă, dar care, alimentată și rezemată în continuare de concursul și simpatia românilor luminați și de inimă, își va lua cu timpul o imensă extensiune, pe măsura programului pe care și l-a prefăcut această școală. Românul de pretutindeni are lipsă de carte și lumină. Mai multă lipsă duce el pe pământul Oltului, în acel ținut care ne evocă în memorie multe suveniruri din trecut. Și cu cât lipsa de instruire și educație aici la noi este mai simțită, cu atât necesitatea de a se înființa această școală devenea din ce în ce mai tare pronunțată. Dar nimeni nu simțea lipsa acestei școli mai tare decât acei care își puseseră toate ostenele pentru a o aduce în funcțiune. Modestia și respectul pe care le datorez acelor români de înalt sentiment național și patriotic mă silesc să observ tăcerea.

Destul atât că școala s-a inaugurat și s-a activat cu mari sacrificii, cu multe ostenele, și prelegerile curg în trei clase frecventate de un număr frumușel de elevi din urbe și district.

Am zis că școala s-a pus în ființă cu mari sacrificii și cu multe ostenele. La aceste cuvinte îmi va obiecta poate cineva că ce se face cu fondul folositor grănicerilor români din acest district și că de ce foștii grăniceri ai regimentului întâi de graniță n-au izbutit să pună mâna pe fond ca nășăudenii? – Dacă comunele noastre foste grănicere ar fi păzit și ar fi lucrat solidar ca nășăudenii, poate că astăzi ar dispune de acel fond, dar în lipsă de tact, în lipsă de solidaritate, în

³ Celelalte ziare naționale sunt rugate cu mult respect a reproduce această rugămintă în prețurile lor coloane.

lipsă de împreună acțiune, acum dispun de el străinii și dau cât vor la școlile sătești ale comunelor foste grănicere! – Iertându-mi aceste mici digresiuni, mă întorc la chestiune. – O școală, fie ea cât de bună, nu poate prospera și nu-și poate împlini misiunea sa civilizatoare și luminătoare, dacă nu va satisface unele pretenții indispensabile de a întruni adică toate condițiile pe care le reclamă natura acestor feluri de instituții. – Și fiindcă instituțiile școlare sunt chemate în prima linie pentru a lupta cu rara persistență de a face din om, om în sensul eminent, pentru a deștepta în el demnitatea ființei sale, urmărind un singur scop – de a desăvârși opera morală a omului – adică regenerarea omeniei în general și a națiunilor în special, urmează de la sine că școala trebuie să aibă toate condițiile ce-i pot facilita marea sa misiune. Una, deci, din principalele condiții pe care școala le pretinde, este înființarea de așa numite biblioteci școlare.

Școala noastră încă a început a-și întemeia o bibliotecă. Începutul l-a făcut chiar domnul ministru de interne al României libere, Mihail Kogălniceanu, care, prin mijlocirea unui prea stimat bărbat al națiunii, a dăruit școlii noastre mai multe volume la prețul de o sută de lei noi, pentru care faptă îi exprimăm public cea mai fierbinte mulțumire. Și fiindcă școala noastră, domnule redactor!, s-a activat cu multe sacrificii și, astfel, are multe greutăți de întâmpinat, încât nu-i rămân mijloace pentru a-și întemeia pe spatele său o bibliotecă școlară, subscrisa bibliotecă școlară își permite a ruga pe calea publicității pe toți domnii autori și jurnaliștii români care vor binevoi a da ascultare acestei rugăminți ce se face în interesul românismului, a dăruirii școlii noastre câte un exemplar din volumele și nuvelele domniei lor, ca să le rămână numele nemuritor și amintirea eternă din partea noastră și a națiunii. – Faceți-o, domnilor! Un monument nepieritor, căci a înlesni mijloacele pentru educarea și instruirea poporului nu este oare cel mai mare, cel mai grandios monument ce-l poate lăsa cineva moștenire națiunii sale? – Cunoscând, dar, solitudinea ce totdeauna ați arătat pentru pentru interesele vitale ale națiunii, ne adresăm către inteligența și patriotismul d-voastră, domnilor autori, domnilor redactori, siguri fiind că din partea dumneavoastră un concurs luminat va fi asigurat operei ce urmărim!

Așteptând știri îmbucurătoare, să ne aveți pentru totdeauna cu devotament la marea misiune de luminare și cultivare a neamului românesc.

Făgăraș, prima zi din anul 1870.

Ioan Dima Petrașcu

(„Telegraful român”, XVIII, 1870, nr. 3, 8/20 ianuarie)

Apel frățesc către cluburile membrilor români ai comitetelor municipale și către întreaga inteligență română din Transilvania

Anul ce bate deja la ușile noastre se anunță cu evenimente socio-politice nu lipsite de importanță pentru românii din Ardeal, cu evenimente ce pretind grija timpurie din partea bunului patriot și a fidelului fiu al națiunii române.

Timpul alegerii deputaților dietali se apropie. Noua lege electorală, art. XXXIII din 1874, este deja sancționată. Dispozițiile ministeriale sunt făcute în acea privință ca înscrierea alegătorilor îndreptățiți pe baza amintitei legi să se termine în toate municipiile încă din ianuarie st n. 1875, astfel încât acum, în martie-aprilie ale aceluiași an, în unele locuri se vor face și alegerile dietale.

Răstimpul, așadar, de care putem dispune spre pregătirile neapărate e foarte scurt, cu totul scurt, în asemănare cu ponderea acțiunii ce ne așteaptă. Cu atât mai neiertată e datoria fiecărui

român inteligent și simțit de a medita asupra lucrului cu seriozitatea cuvenită, de a studia temeinic această cauză ponderabilă și de a contribui cu puterile sale ca poporul român din Transilvania să ia – cu respect referitor la chestiunea vitală a alegătorilor dietali și a legațiunii, între barierele strâmte ce îi sunt trase – o ținută pe cât de folositoare binelui comun și așijderea și intereselor sale, pe atât de corespunzătoare demnității și însemnătății lui în această țară.

Din asemenea considerații, clubul membrilor români ai congregației comitatului Cojocnei, în ședința sa din 21 decembrie a.c., dădu subscribului său comitet dublă însărcinare cu privire la afacerea apropiată de care este vorba.

Întâi: comitetul clubului să instruiască și să provoace cu tot dinadinsul inteligența română din comitat, pe preoți, notari cercuali, docenți și alți cărturari, ca ceștia să poarte grijă neadormită pentru ca românii îndreptățiți în sensul alineatelor 1-9, 108 și al celorlalte paragrafe ale art. XXXIII din 1874, să fie toți până la unul înscriși ca alegători. Aceasta, cu atât mai vârtos, cu cât rădicarea censului electorale transilvane și așa reduce numărul alegătorilor și cu cât înrâurirea alegătorilor nu se mărginește numai la alegerea deputaților dietali, ci (fiindcă numai aceia au dreptul la alegerea chiar și a membrilor municipali, ba și demni de a fi aleși de membri ai comitetelor comitatensi sunt numai cei ce au dreptul de a alege pe deputații dietali) influența dreptului de alegere în chestiune se extinde la întreaga viață publică constituțională, în special se extinde la nenumărate afaceri municipale ale comitatelor, scaunelor, districtelor și urbelor ce stau în legătură strânsă cu interesele cotidiene ale populației de la sate. Aceste interese cer a fi apărate numai pe cât se poate. Asta se recunoștea și de către națiunea română din Transilvania în trecutul cel mai apropiat, întocmai precum se recunoaște în prezent și asta ne face să sperăm că atari provocări și inviațiuni se vor fi făcut și se vor face din partea tuturor cluburilor membrilor români ai comitetelor municipale transilvane.

Mult mai delicată pentru națiunea română din Ardeal și mult mai dureroasă este a doua însărcinare, respectiv chestiunea relativă la propriile alegeri pentru dieta pestană. Ne este proaspătă amintirea tristei confuziuni în care au venit românii ardeleni, cu părerile și acțiunile lor, la ultimele alegeri dietale. Atribuind acum acea confuzie oricărei cauze, fie evenimentelor politice surprinzătoare, fie deșteptării noastre prea târzii, fie altor cercustări stângace, atâta stă că azi ar fi un păcat de neiertat să recădem în eroarea din trecut. În politică devine fatal a comite a doua oară aceeași greșală.

De aceea, amintitul club românesc clujean e de fermă convingere că onoarea alegătorilor români pofteste ca ei să prefigureze de această dată din timp ținuta de atitudine ce o vor observa față cu alegerile dietale proxime. Spre acest scop, mai sus semnalatul: 1) dorește ca în 15 februarie st. n. 1875 să se țină la Alba Iulia (Belgrad), situată mai în mijlocul Transilvaniei, o conferință română spre stabilirea ținutei românilor față cu proximele alegeri dietale; 2) la această conferință, pentru a fi expresia după împrejurări cât se poate mai fidele și mai nealterate prin voci nechemate a națiunii române din Transilvania, să se trimită din fiecare comitat, scaun și district, tot cam după 30.000 locuitori români la fiecare deputat, iar în scaune ș.c.l. cu populație mai puțină de 30.000, încă câte un deputat (sau după o altă cheia și pe o bază mai corespunzătoare, stabilită de aici încolo), deputații să se aleagă prin cluburile române, respectiv membrii români ai comitetelor municipale. Stă altminteri în libertatea și a altor bărbați români destinați fie din Transilvania fie din părțile ungurene, de a concura cu votul lor consultativ la agendele chestionatei conferințe; 3) convocarea conferinței să se facă prin bărbații recunoscuți antisemani ai națiunii, și acea convocare să se publice cel mult până la 20 ianuarie st. n. 1875, pentru ca în cazul unei neapărate târăgănări a convocării să se poată face încă la timp pașii necesari prin alții.

Poporul român din Transilvania, pe terenul vieții constituționale și de stat, se află din nou ca Hercule la crucea drumurilor de la pasul nimerit sau greșit, pe care îl va face dânsul la ocazia proximei alegeri dietale, depinde în mare parte ca soarta lui politică să ia o întorsătură bună, sau pe un alt ciclu de ani să rămână totul așa de fatal, ba încă și mai fatal decât în anii din urmă. A alege însă pentru el și în numele lui calea cea nimerită, calea salvării și a fericirii, sunt chemați aceia pe care dânsul îi onorează neconținut cu încrederea sa.

Inteligenți români transilvani, afacerea în care ne adresăm către voi nu trebuie să mai spunem că este de supremă însemnătate în viața unui popor. Timpul urgencează. Răspunderea înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor zace pe umerii noștri și numai pe ai noștri, răspunderea neabsolvabilă, dacă noi din nepăsare păcătoasă și pentru împerecheri, pasiuni și interese personale, necum să asigurăm și să înmulțim, încă acum periclităm cumva și acele emolumente sociale și politice multe puține, ce moșii și strămoșii noștri ni le câștigă cu atâtea lupte și sacrificii și cu atâta abnegare de sine. Să ne deșteptăm și impulpăm de aceea cu o oră mai înainte. Să ne punem din timp în fruntea bunului nostru popor și să nu îl lăsăm rătăcind ca oile fără păcurar. Soarta și interesele lui sunt și ale noastre: hai dar să apărăm pe țărâmul și între marginile legii, ca bărbăția și resemnarea românească ce e al nostru, hai să dăm mână cu mână, ca alegerile proxime să îi afle pe români pe deplin pregătiți și în deplină solidaritate frățască!

Din ședința clubului membrilor români ai comitetului Cojocnei. Cluj, în 21 dec., 1874.

Președintele clubului Alexandru *Lazăr*; vicepreședinte Dr. Gregoriu *Silași*; casariul Grigoriu *Chifa*; notarul Victor *Russu*; membrii: Ladislau *Vaida*, Gavriil *Pop*, Vasiliu *Roșiescu*, Lazăr *Baldi*, Ioane *Petran*.

(„Telegraful român”, XXII, 1874, nr. 101, 22 decembrie 1874/3 ianuarie 1875, p. 393-394)

3/15 Mai

Sunt cu patru ani mai mult, peste un pătrar de secol, de când aniversarea datei de mai sus ne evocă în memorie o zi de neuitat pentru românimea din Austro-Ungaria și în special pentru cea din Transilvania.

Ideea libertății din Europa apuseană a aflat în această zi răsunet puternic și în patria noastră și românii setoși de libertate ca cerbul de izvoarele apelor se întrunesc în câmpul botezat cu acest nume sacru spre a se arăta lumii ca a meritat de dânsa.

Soarta poporului însă nu se ameliorează într-o zi. Românii de atunci s-au luptat, între marginile oferite de legile patriei, și au reportat și unele victorii; cu toate acestea, nici astăzi nu-și văd realizată dorința spre a putea zice: suntem în faptă egali îndreptățiți cu toți concetățenii noștri.

Spre mângâierea noastră, se poate că vom fi în drept să de zicem ca în timpul care nu sta în nici o proporțiune cu secolii împilării nici nu se putea altminteri; se poate că ni s-ar obiecta, cu drept cuvânt, ca de la această mare zi încoace nici noi românii nu am ținut mersul către ținta noastră cu aceeași energie, cu aceeași tenacitate și prevedere. Oricare ar fi judecata ulterioară din premisele acestea, adevărul că românul nu dă uitării momentul cel mare, al originii năzuințelor spre libertate și egalitate este, deși o mică recompensă, care are însușirea de înnoi puterile și de a ne reîmprospăta energia spre ajungerea la scopul nostru național și patriotic. Un popor care nu dă uitării antecedentele sale poate, sub greutatea evenimentelor opuse năzuințelor sale, să șovăiască

un moment, poarta însă în sine sâmburul integrității sale și continuă opera începută la ocazia cea mai de aproape, după ce și-a recules și reînnoit puterile sale spirituale și intelectuale.

Suntem reculeși și reînnoiți în puteri astăzi spre a proceda mai departe? Ne este deja calea deschisă pe largul câmpului politic patriotic spre a putea lucra fără a da de piedici mai departe?

În mod absolut răspuns nu putem da la întrebările puse. În biserică, în școală și în alte întreprinderi de cultură am făcut deja unele neînsemnate începuturi. Pe terenul politic, în faptă, așteptăm ca concetățenii noștri să ajungă la ulterioara convingere, că este imperios în interesul patriei comune și al scopului ei, al culturii, a ne lărgi și nouă cercul de activitate.

Raportul între reculegere și între continuarea năzuințelor politice constituie viața unui popor sau a unei națiuni, dacă amândouă se întregesc și se susțin în măsură corespunzătoare unele pe altele.

Este dar o datorință pentru noi a face tot ce ne stă în putință pentru reculegerea și reînnoirea puterilor și a ne feri de tot ce le-ar putea debilita și trândăvi. Este mai departe datorința de a pândi momentul pentru a putea reintra iar în lucru și a ne continua actele noastre naționale poli77vocea dreptății, ne-ar aduce fără îndoială și fructele dorite.

Lucrând în înțelesul acesta ne vom arăta demni de aceia ce au pus temeiul însemnatei zile de 3/15 Mai și vom izbuti a realiza cu desăvârșire opera începută de dânșii.

Atunci ziua aceasta va deveni o sărbătoare națională politică, care va șterge de pe fața națiunii lacrimile pentru victimele și amărăciunile ce a trebuit să îndure și ea va fi bine văzută și aplaudată de ceilalți concetățeni neromâni. Pentru că ea va întregi armonia între toți locuitorii patriei, care să ne-o dea Dumnezeu cât mai curând!

(„Telegraful român”, XXV, 1877, nr. 35, 5/17 Mai, p. 139)

16 Iunie

Ziua de 16 iunie este și va rămâne pentru români o zi de jale, căci ea a răpit lor un bărbat însemnat și un mare fiu al națiunii.

În 16 Iunie 1873 Andrei Șaguna a trecut din viață la cele eterne. Lacrimi fierbinți a vărsat națiunea pe mormântul care acoperă vâlul pământesc al sufletului nemuritor al lui Andrei Șaguna.

Patru ani au trecut de la 16 Iunie 1873.

Poporul român, greu încercat de soartă, a petrecut și noul șir de suferințe care îi era impus de împrejurări. Orizontul politic s-a întunecat din zi în zi mai tare și astăzi îl vedem împovărat cu nori grei, care amenință o furtună teribilă, care are să se descarce asupra capetelor noastre. — Nici când, ca în împrejurări grele, nu duc popoarele așa mare lipsă după bărbați mari și luminați care, devotați cauzei naționale, să pătrundă în adâncimea trecutului și să străbată la înălțimea viitorului.

Când poporul este amenințat din toate părțile cu pericole, când are să se decidă poate soarta sa pentru totdeauna, atunci are el lipsa de bărbați care nutresc în inima lor simțul cel mai măreț, iubirea adevărată a națiunii, de bărbați care, cu o rară abnegațiune personală, nu cunosc alt talisman mai scump, decât fericirea națiunii.

Acești bărbați, fie fortuna cât de îngrozitoare, ei conduc corabia poporului prin toate primejdiile la limanul dorit.

Andrei Șaguna! Stăm astăzi la mormântul Tău cu adâncă durere, căci în Tine am pierdut pe acel bărbat care ai luptat toată viața cu inima și cu spiritul pentru biserică, națiune și patrie. Tu erai cârmitorul, care ai condus corabia poporului de nenumărate ori la liman! Astăzi în zile grele, înconjuțați fiind de pericole din afară și din lăuntru privim la spiritul Tău înalt și nemuritor și dorim a ne lumina de splendoarea lui pentru a putea urma învățăturilor Tale! Biserica, națiunea și patria va scrie poporul român cu litere de aur pe drapelul său și va lupta și va muri pentru dânsule. Ori din ce parte vor veni atacurile, oricine va fi inamicul, noi ne vom aduna lângă acest drapel și umăr lângă umăr vom fi gata a ne apăra cu tot sufletul instituțiile noastre bisericești și drepturile naționale în interesul patriei. Noi nimic nu avem mai scump decât acestea, pentru care Andrei Șaguna a viețuit și a murit.

„Aveți – ne zice însă spiritul lui – aveți perseverența de fier, aduceți sacrificii din inimă și păstrați între voi caritatea frățească – întru aceste trei semne veți învinge!”

Iată dar armele prin care cucerim terenul ce trebuie să îl ocupăm.

Iată scutul în contra fulgerului, ce se va descărca din nori amenințatori ai orizontului politic. Iată semnele, prin care Andrei Șaguna a învins și a devenit nemuritor pentru națiunea sa.

Avem să ținem cu perseverență de fier la constituția noastră bisericească și la drepturile naționale și vom face totul ca ele să nu se calce în picioare. Să fim totdeauna gata a aduce sacrificii din inimă pentru fericirea națiunii române, care este și a patriei, ca ea să înflorească și să propășească. Și cu cât se grămădesc pericolele cu atât mai mult ne vom apropia de spiritul lui Andrei Șaguna, care ne va conduce pe toți, păstrând caritatea frățească în faptele noastre.

(„Telegraful român”, XXV, 1877, nr. 47, 16/28 iunie, p. 188)

Apel la români!

Guvernul maghiar prin organul său a dizolvat comitetul înființat aici pentru primirea ofrandelor în favoarea fraților noștri din România răniți în răzbel.

Însă simțământul umanității, iubirea și legătura de sânge nu se dizolvă decât odată cu viața!

În numele acestor înalte și sfinte simțăminte, noi ca particulari venim a apela, pentru ajutorarea fraților noștri răniți în război, la toți aceia în al căror piept bate o fierbinte inimă de român, la toți aceia în al căror nobil sân arde focul sacru al umanității, în fine la toți aceia care, pentru onoarea secolului în care trăim, doresc triumful civilizațiunii asupra barbarismului.

Dacă iubirea frățească ne face să implorăm de la cel de sus ca frații noștri din România să se întoarcă de pe câmpul de onoare încărcăți de izbândă și glorie, aceeași iubire ne impune a veni în ajutorul aceluia care au căzut pentru gloria și viitorul neamului românesc.

Români! Nu numai îndatorirea sângelui, nu numai vocea carității cere de la noi acest ajutor; aceasta o pretinde încă înaltul obligământ ce ni-l impune civilizațiunea.

Secoli întregi au luptat frații noștri din România pentru lumină și lege contra barbarismului! Un Mircea, un Ștefan, un Mihai au trăit și au murit cu arma în mână la porțile Europei, înfrângând potopul barbariei și al întunericului.

Martoră este istoria că toate popoarele luminate ale Europei au admirat și au binecuvântat în acești eroi ai românilor totodată și pe cavalerii eroi ai creștinismului.

S-ar putea acum români ca noi, cei mai aproape ai lor, noi, asupra cărora încă s-au răsfrânt razele binefăcătoare ale victoriei lor, noi să rămânem nepăsători față cu aceia care vin a continua opera ce au început-o glorioșii lor strămoși?

Următorii au putea scrie cu drept cuvânt pe mormintele noastre: *Nepăsători de suferințele fraților voștri, voi ați pângărit numele ce l-ați purtat!*

Apelăm dar la toți românii dintre Tisa și Carpați, la june și bătrân, la avut și la sărac, a da fiecare obolul său pentru alinarea suferințelor fraților noștri din România răniți în război.

Apelăm du deosebire la tine, junime română, garanția viitorului și vasul de aur al simțămintelor nealterate! Adu-ți aminte că antecesorii tăi și-au pus o pagină de aur în analele poporului român.

Ia junime și de data asta apostolatul pentru a propaga ideea cea mai sfântă, simțământul cel mai blând și mai dulce: de a alina suferințele celui ce a rămas pe câmpul de război.

Ofrandele în bani să se adreseze dlui Diamandi I. Manole, comerciant în Brașov; ofrandele în scamă, bandaje etc. onorabilei doamne Hareti Stănescu în Brașov.

Brașov, în 9 Iunie 1877.

Ioan Petric, prot. N. Strevoiu, Diamandi I. Manole, Ioan T. Popovici, Dimitrie Ionciovici, Nic. I. Baboianu, Dr. Ioan Neagoe, Nicolae T. Ciurcu, Aron Densusianu, Ioan Lengeru, Dr. I. Lapedatu, Const. I. Popas, G. Baritiu, George B. Pop, Constantin Nicolau, Iacob Mureșan.

(„Telegraful român”, XXV, 1877, nr. 47, 16/28 iunie, p. 188)

TRIBUNA. Cotidian politic și literar al românilor din Transilvania. Apare la Sibiu (14 aprilie 1884 – 5 decembrie 1893; 4 ianuarie 1894 – 29 aprilie 1903). Director și redactor responsabil: I. Slavici (1884-1886); redactor responsabil: Cornel Pop Păcurar (1884-1886), Pompiliu Pipoșiu (1886-1887), Septimiu Albini (1886-1890), Aurel Popa (1886-1887), Andrei Balteș (1890-1901), Alexandru Dordea (1893-1894), Ioan Ciontea (1893-1896), Cornel Scurtu (1893-1894), Teodor V. Păcățian (1896-1897), Ioan Morariu (1897), Petru Simtion (1897-1898), L. L. Prasca-junior (1901), George Mohan (1901-1902), Ioan E. Prodan (1902), E. Dăianu (1903); redactor: G. Coșbuc (1886-1889). Editează suplimentele „Foaia ilustrată” (1891) și „Tribuna literară” (1900-1902). Inițiat de un grup de negustori români din Sibiu, cu scopul de a avea un organ care să reprezinte „curente populare” și să fie „un centru de lucrare literară”, ziarul „Tribuna” a însemnat, după opinia lui I. Breazu, „triumful «Convorbirilor literare» în Transilvania”, datorită activității lui I. Slavici, care venea cu experiență de ziarist de la „Timpul” (1876-1924) și a lui G. Coșbuc, care se afirmă ca poet original în paginile ziarului. Rubricile „Tribunei” sunt similare celor ale majorității ziarelor din România: „Revista politică”, „Corespondența particulară a Tribunei” și „Foița Tribunei”. În articolele politice, istorice și culturale, conducătorii „Tribunei” susțin ideea unei literaturi inspirate din realitățile naționale, necesitatea folosirii unei limbi literare înțelese de întregul popor și a normelor ortografice fonteice stabilite în 1880-1881 de Academia Română. În primii cinci-șase ani, „Tribuna” este alături de junimiști; după 1890 se apropie de cercurile liberale din România, rămânând însă în problemele culturale sub influența lui Titu Maiorescu și a „Convorbirilor literare” (1867-1944). „Tribuna” adoptă, încă de la primele numere, ortografia fonetică propusă de Maiorescu prin „Convorbiri literare” și Analele Academiei Române. După ivirea unor neînțelegeri între proprietarii tipografiei și redacția ziarului și după procesul memorandiștilor (1894), „Tribuna” renunță la lupta activă și se preocupă mai puțin de problemele literaturii. Sub conducerea lui E. Dăianu, ziarul „Tribuna” are o difuzare limitată, fiind nevoit să-și întrerupă apariția. Referindu-se la contribuția ziarului la realizarea unității naționale, I. Slavici scria în articolul „*Tribuna*” și *tribuniștii*, din 1896: „Cu *Tribuna* a intrat în viața noastră comună un nou rând de oameni, care au dat lucrării noastre culturale un nou avânt și luptelor noastre politice o nouă direcțiune, care reprezintă, în dezvoltarea noastră națională un nou curent. Curentul acesta, slab la început, a crescut din an în an și a ajuns în cele din urmă a toate covârșitor, fiindcă el pornea din simțământul că, prin originea noastră, prin destoiniciile noastre particulare și prin poziția noastră geografică, noi, românii, deși risipiți în mai multe state, avem aceleași interese și suntem meniji a purta împreună aceeași grea și frumoasă sarcină în Orientul Europei”⁴. Propagarea ideii de unitate politică și culturală a poporului român – „Soarele pentru toți românii la București răsare”, se exprima Slavici într-o scrisoare –, promovarea unui realism popular sunt principalele puncte ale programului „Tribunei” de până la 1900⁵.

În anul 1908 reținem următoare prezentare succintă a publicației: „ziar politic cotidian, înființat 1884 în Sibiu, sub direcțiunea lui I. Slavici și editat de societatea pe acț. «Institut Tipografic». Timp îndelungat cel mai citit ziar rom. În Trs., care a contribuit mult și la îndreptarea limbei lit. Dincoace de Carpați. T., mai ales dela 1890, a fost organul acreditat al comitetului național, și îndeosebi în chestiunea memorandumului a avut rol conducător. T. a fost urmărită cu o lungă serie de procese politice, fiind judecați aproape toți redactorii ei la temniță și

⁴ Apud I. Hangiu, *Reviste și curente în evoluția literaturii române*, București. Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 105.

⁵ Cf. I. Hangiu, *Dicționarul Presei Literare Românești, 1790-1990*. Editura Fundației Culturale Române. Ediția a II-a revizuită și completată, București, 1996, pp. 477-478.

societatea editoare la amenzi grele. (Numai dela 1893-1903 pedepsele dictate T.-ei represintă în total amenzi de 40,656 cor. Și întemnițări pe timp de 17 ani!) Aceste procese în fine au consumat întreagă averea Inst. Tipografic și au avut de urmare sistarea T.-ei în 16/29 Aprilie 1903.”⁶.

Corespondențe particulare
ale „Tribunei”
[Adunarea alegătorilor români din cercul electoral al Sas Sebeșului]

Sas Sebeș, în 8 Mai 1884

Onorată Redacție!

Azi s-a ținut adunarea alegătorilor români din cercul electoral al Sas Sebeșului, Pentru a-și decreta ținuta sa politică pe perioada viitoare și alegerea a 2 delegați și 2 supleanți la conferința generală ținută în Sibiu. În acest cerc sunt peste 400 de alegatori români. Prezenți la adunare au fost cam jumătate din numărul alegătorilor. Între cei prezenți peste 100 de alegători au fost țărani, iar ceilalți inteligență.

Adunarea a decurs în ordine și liniște.

La propunerea dlui Tipeiu s-au aclamat ca delegați domnii: Ioan Bojiță și Ioan Droc, iar supleanți Ioan Măcelariu și Fulea.

Privitor la ținuta politică, adunarea la propunerea av. Bojiță în unanimitate a aderat la programa partidei naționale din 1881; iar la propunerea înv. Murășan unanimitatea a declarat să fie solidară cu orice hotărâre adusă de conferința generală a delegaților. În sensul acesta li s-a dat delegaților să înțeleagă că au a se purta.

La urmă înv. Murășan, având în vedere afirmațiile unor foi neromâne, că inteligența română e singură, iar poporul român are cu totul alte vederi politice, între aplauzele generale a propus: a se face evident în protocolul adunării numărul alegătorilor prezenți, câți din inteligență și câți din popor, și cu aceasta a se da dezmințirea cuvenită acelor afirmații dușmănoase.

Și după ce s-au ales mai multe subcomitete, pentru ducerea la îndeplinire a concluziilor conferinței generale, adunarea s-a sfârșit nedându-i-se ocazie polițaiului să facă întrebuintare de puterea sa.

Cu această ocazie, cred că nu e superfluă următoarea notiță: starea sebeșenilor e tot cea veche.

Îmbucurător e că s-a început să se înființeze o reuniune pentru înmulțirea și sprijinirea maeștrilor români și altă reuniune de păstrare. D-zeu să ajute!

(„Tribuna”, I, 1884, nr.12, Duminică 29 Aprilie/11 Mai, p.46)

⁶ Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*, publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. Tomul III, Kemet-Zymotic. (Cuprinde 18,819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text). Editura și tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1908, p. 1126.

[Manifestări Cluj]

O răcoreală plăcută adie dinspre Budapesta: poliția din Cluj a oprit o întrunire proiectată de studenți și senatul universitar a pornit cercetarea disciplinară contra inițiatorilor tumultelor de la 14, 15, 16 și 17 Maiu.

Dacă este așa, atunci putem să vorbim și noi mai dezghețat.

Înainte de toate „pro domo”.

Ni s-a făcut la Cluj și nouă onoarea de a fi executați cu mare tămbălău: „Tribuna” a fost înfiptă în băț, dusă cu mare triumf la locul, unde stăteau odinioară furcile clujenilor și după toate acestea a fost dată în prada flăcărilor mistuitoare. Au asistat la acest act solemn vreo două mii de persoane, studenți, funcționari publici, băieți de prăvălie, calfe și ucenici de meșteșugari, a fost și muzică funebră, s-au intonat și imnuri naționale: niciodată nu ne-am fi crezut atât de importanți, niciodată vrednici de o manifestațiune atât de impozantă.

Pagubă numai c-a fost totodată și atât de ridicolă.

Cum adică? – noi am provocat, chiar și noi am provocat opinia publică maghiară?!

Inima deschisă cu care ne-am prezentat în publicitatea patriei noastre, sinceritatea, necondiționata noastră iubire de adevăr, sunt acestea provocări?!

S-a produs în timpul din urmă în patria noastră o încordare, care poate să devină fatală atât pentru națiunea română, cât și pentru cea maghiară, și această încordare nu va putea să înceteze decât așa, dacă ne vom spune unii altora fără de înconjur ceea ce voim, ceea ce simțim, ceea ce gândim.

Noi am venit să împlinim această datorie patriotică și amicală. Le-am spus maghiarilor: iată ce simte, iată ce vrea, iată cum gândește poporul român, pe care noi îl cunoaștem mai bine decât voi și cu care noi ne-am identificat, iată ce voim noi, purtătorii vieții intelectuale române.

Ne așteptam ca ziarele maghiare să ne răspundă arătând în formulare clară și fără de înconjur ce voiește poporul pe care îl reprezintă ele, ce gândește, cum simte el.

Astfel s-ar fi început o ciocnire de idei, în care, punând argument lângă argument, încetul cu încetul ne-am fi apropiat unii de alții, am fi găsit în cele din urmă terenul comun, pe care ne putem întâlni, și am fi produs atât în țară, cât și în societatea europeană, care se interesează de noi, impresiunea că suntem două popoare care, unite prin interese comune, dau o garanție destul de sigură pentru menținerea ordinii, de care se simte atât de mare trebuință în vederea organizării Orientului și a civilizării lui.

Se vede însă că în adevăr opinia publică maghiară nu poate suporta adevărul, când el izbește în înclinările ei.

Recunoaștem că suntem noi românii un fel de pericol elementar pentru națiunea maghiară cu aspirațiunile ei de astăzi: tocmai de aceea partea luminată a națiunii maghiare trebuie să aibă

curajul civic de a se uita cu ochiul liniștit în fața acestui pericol și de a se gândi cu toată seriozitatea asupra mijloacelor ce noi propunem pentru înlăturarea lui.

Ungaria trebuie să rămână un stat poliglot și dreptul ei public trebuie să se dezvolte mai departe în acest sens: astfel nu este în lumea aceasta putere care să poate împiedica dizolvarea lui, și cine știe?! – cine are criminala îndrăzneală de a afirma că în procesul de dizolvare a statului nu vom pieri și noi, cele două națiuni care îi dau caracterul special și, înțelese între dânsese, pot să-l susțină față cu orișice primejdie.

Drept argument contra acestei teze susținute de noi, colegii noștri din Cluj ne răspund că suntem daco-români.

Nici noi nu zicem că nu.

Suntem parte din poporul român, cel mai mare popor din Orientul Europei și cel mai încheșat, vreo zece milioane de oameni care, cu toate că stau răspândiți până înspre Tisza și Nistru și chiar peste Dunăre prin Serbia, Bulgaria și Dobrogea, vorbesc același dialect numit daco-român, au aceleași obiceiuri și aceleași tradițiuni în ceea ce privește comorile de poezie populară, și reprezintă același tip.

Acesta e un adevăr etnografic, pe care mai ales noi nu-l vom tăgădui.

Ce urmează însă din acest adevăr?

Urmează, că în mod fatal viața intelectuală, dezvoltarea etică, cultura acestor zece milioane de oameni este aceeași și că prin noi, a treia parte din poporul român, patria noastră poate să stabilească cele mai intime relațiuni cu Orientul și să împlinească cea mai însemnată parte din misiunea ei civilizatoare.

Astfel s-a și urmat în mai multe rânduri.

Cele dintâi cărți românești au fost tipărite la Brașov, la Sibiu, la Orăștie și la Alba Iulia, iar tradițiunile culturii moderne se încep tot în Ardeal și la Viena.

Cea dintâi școală românească în Muntenia a fost înființată de G. Lazăr, un ardelean, care și-a făcut studiile la Sibiu și la Viena; cea dintâi școală românească în Oltenia a fost înființată de I. Maiorescu, alt ardelean, care și-a făcut studiile la Viena, și tot ardelean a fost cel dintâi profesor de limba română în Bucovina; tot ardeleni, ungureni și bănățeni au fost în parte organizatorii instrucțiunii de toate gradele în Moldova și Muntenia.

Iar acolo unde am pus noi începuturile de cultură, sunt astăzi centre de lumină pentru întregul Orient.

Credem că patria noastră poate să fie mândră de treaba pe care au făcut-o prin noi în Orient, și afirmăm hotărât că numai prin noi putea să facă treaba aceasta.

Ce vor maghiarii?

Voi nu voiți cultură, - ne strigă ei: râvniți la putere; voiți unirea voastră națională!

Când am zis noi că o vom face aceasta?

N-ați zis, - răspund ei, - dar o voiți în taină?

În taină?

Apoi ceea ce nu se manifestă, politicește nu există ca voință, ci numai ca înclinare vagă și încă neformulată.

Negăm că e pronunțată această înclinare; chiar admițând însă că ea există, treaba oamenilor luminați nu este de a o formula prin articole de ziare, nici de a o întări prin agitațiuni ridicole, ci de a suprima orișice încercare de a o formula și de a căuta în toată liniștea un *ventil de siguranță* contra ei.

Acest ventil, zicem noi, e dezvoltarea dreptului public al patriei noastre în sens poliglot.

În loc de a se încerca să ne convingă că nu este așa, clujenii sparg ferestre și uși, bagă spaimă în familiile românilor, tulbură petrecerile fraților noștri de acolo, fac versuri pline de insulte la adresa publicului nostru și ard în cele din urmă biata hârtie, care n-are alt păcat decât pe acela de a fi servit drept mediu pasiv pentru comunicarea adevărului.

Și acestea sunt argumente, nu însă argumente ale unor oameni chibzuiți și iubitori de ordine, ci argumente de oameni dispuși a risca totul pe o carte.

Nu, - răspund ei, - câtă vreme există un picior de maghiar în țara aceasta, ea trebuie să rămână maghiară și numai maghiară.

Prea bine! – noi așteptăm ca forța împrejurărilor să-i silească a vorbi altfel.

Ne pare dar bine că măsurile luate de guvern, pentru că ele înlesnesc așteptarea – în toată liniștea.

Am dori însă ca frații noștri să nu considere măsurile luate de guvern drept o satisfacțiune dată celor insultați.

E o satisfacțiune pe care și-o dă guvernul sie însuși; buna reputație a poporului maghiar a fost compromisă și e interesul guvernului să-i dea reparațiune.

Apoi – prin măsurile luate contra inițiatorilor tulburărilor de la Cluj d-l Tisza își câștigă aparențele dreptului de a lua cele mai severe măsuri contra noastră.

Bunul cumpăt, statornicia și trezia minții: acestea să fie bazele liniei noastre de conduită.

Să dovedim că suntem un popor iubitor de ordine, dar tare în hotărârile sale, și de rușine va rămâne orișice s-ar încerca să atingă buna noastră reputațiune.

Să fim noi fermi și nimeni nu ne poate lovi fără de a se compromite.

Citim în „Telegraful”, oficiosul din București, de la 8 mai a. c. următoarea apreciere asupra celor petrecute la Cluj:

„E dureros pentru noi să fim martorii neînțelegerilor crescânde dintre românii din Ungaria și maghiari. Am vorbit în mai multe rânduri în aceste coloane despre chipul cum pacea și liniștea ar putea intra acolo, unde acum ura domnește cu spumele ei, și cum în locul luptelor sterpe și urâcioase, munca producătoare ar face din Ungaria unul din statele cele mai prospere și liniștite. Scenele petrecute în Cluj, cu ocaziunea aniversării zilei de 3 mai 1848, ne-au umplu de durere; speram un moment ca tinerimea ungară, odraslă viguroasă a unui popor cavalier, uitând ura veche și fără rațiune, va întinde, ea cel puțin, mâna românilor cu care trăiește în același stat; ne făceam iluzia că generația nouă, mai liberală ca bătrânii care au făcut pe 48, vor [sic!] forța, prin atitudinea lor, mâna părinților pentru a îndreptăți naționalitățile atât de încercate de sub coroana Stului Ștefan. Modul cum s-a purtat tinerimea universitară din Cluj, cu ocaziunea zilei de 3 mai, ne-a scos din inimă această iluziune. Ne-a fost dat să vedem că ungurii, tineri ca și bătrâni, culți ca și inculți, n-au făcut nici un progres în această privință și că ei, care au ajuns să stimeze și să iubească pe evrei, urâsc ca și acum un secol pe românii muncitori și leali, care contribuie în parte egală cu ungurii la sarcinile statului”.

(„Tribuna”, I, 1884, nr. 21, Joi 10/22 Mai, p. 81)

Înrâurirea maghiară

IV.

Cultivarea sentimentului național – am zis – consistă în aceea că ne apropiem de popor, vorbim astfel ca el să ne înțeleagă, ne purtăm precum se poartă și el în împrejurări analoage, iubim ce iubește el și respingem ceea ce nu găsim și la dânsul, - căci e o urmă a înrâuririi străine tot ceea ce avem noi fără ca să aibă și el.

Astfel trebuie să cultivăm în noi înșine iubirea de adevăr nu numai pentru că ea ne face capabili de dezvoltare etică, ci mai vârtos pentru că o găsim și la popor și lipsa ei nu poate fi decât o urmare a înrâuririi străine.

Mai e acum și un al doilea păcat, care rezultă din exagerarea sentimentului de rasă.

Unde lipsește iubirea de adevăr, trebuie neapărat să lipsească și sentimentul de dreptate.

În maghiari s-a tocit aproape de tot acest sentiment.

Preocupat de naționalitatea sa și deprins a stăpâni, maghiarul nu mai e capabil de a cuprinde ideea dreptății; pentru el e drept ceea ce pare potrivit cu conservarea lui națională și nedreptate orișice concesiune făcută în favorul dezvoltării altora.

Astfel egalitatea îi pare lui o nedreptate, căci prin egalitate el e lipsit de privilegiile pe care le avea în trecut. Și maghiarii nu se prefac când își manifestă indignațiunea față cu stăruințele noastre naționale: sunt atât de preocupați de ei înșiși încât nu înțeleg cum ar fi cu putință ca noi să nu fim mulțumiți cu situațiunea în care ne aflăm, cum s-ar putea ca și cererile noastre să fie drepte, de unde și până unde noi ne socotim și noi stăpâni în țara noastră. De aceea drepturile pe care le-am câștigat după revoluțiunea de la 1848 lor li se par niște abuzuri prin care

îi spoliem pe dânșii de drepturile ce avuseseră odinioară și adeseori, fiind vorba de drepturile noastre, ei le numesc privilegii și stăruiesc pentru desființarea lor.

Ei lucrează dar cu bună credință a omului orbit de patimă și n-au conștiință de nedreptatea ce-o fac, când ne jignesc în dezvoltare. Nu simte maghiarul că este o călcare a celor mai esențiale drepturi când ne impune limba maghiară în comună, în jurisdicțiune și în instrucțiune până chiar și în școala primară, nu are câtuși de puțin conștiința nedreptății ce-o face unui întreg popor, când stăruie pentru maghiarizare, nu poate să înțeleagă natura criminală a faptei pe care o săvârșește, când din banii munciți de noi creează așezăminte menite a ne jigni în dezvoltare.

Această conștiință de dreptate ne lipsește până la un grad oarecare și nouă societății culte române.

Nu îi lipsește însă poporului.

Românul e înainte de toate tolerant și nota caracteristică e disprețul pe care-l are față cu aceia care se leapădă de naționalitatea ori de legea lor. Pe când maghiarul are o slăbiciune deosebită pentru străinii ce se pretind maghiari, românul se apropie cu neîncredere de cei ce se declară români fără ca în adevăr să fie și abia în a treia ori în a patra generațiune străinul românizat e socotit drept român între români. Pe când maghiarii înființează societăți pentru maghiarizarea numelor celor ce nu sunt, dar se pretind maghiari, în România opinia publică stăruie să se pună stavilă românizării numelor familiilor neromâne. Și ori de câte ori s-ar încerca cineva să impună celor neromâni naționalitatea română, el întâmpină reprobarea maselor poporului: românul, care ține cu atâta îndărătnicie la legea și la neamul său, simte nedreptatea faptei săvârșite prin jignirea cuiva în ceea ce-i privește legea și naționalitatea.

Urmează oare din acestea că maghiarii asimilează mai multe elemente străine decât românii?

Cātuși de puțin.

Românii sunt știuți ca popor cu deosebită putere de asimilare.

Și ceea ce le dă această putere e tocmai toleranța lor, superioritatea lor etică și simțământul de mândrie cu care resping pe cei ce stăruie înainte de vreme. Nu îi este românului destul să zici că ești român pentru ca să te primească: trebuie să te faci mai înainte în adevăr român, să gândești, să simți ca el, să iei ideile lui, într-un cuvânt să te asimilezi, să te faci seamăn al lui.

Din contră maghiarii nu asimilează, ei primesc în mijlocul lor elementele străine neasimilate, încât acestea, luând parte la viața lor etică, le falsifică încetul cu încetul spiritul național. Astfel ei au și ajuns a nu mai avea o viață națională proprie, căci întreaga lor viață, întrucât ea are o oarecare valoare, e făcută mai ales de străinii ce se pretind maghiari: tot ceea ce e original e rău și tot ceea ce e bun e german.

Dar nu acesta e răul ce rezultă din lipsa sentimentului de dreptate.

Sentimentul de dreptate e ceea ce-l face pe un popor capabil de dezvoltare politică.

Puterea fizică poate să întemeieze statele, însă numai iubirea dreptății poate să le conserve și să le ducă spre dezvoltare.

Căci ce va să zică dreptate?

Îndată ce se ivesc doi oameni în lume, ei trebuie neapărat să intre în conflict, să se jignească unul pe altul, să-și mărginească reciproc libertatea, și cel mai tare îi va impune totdeauna celui mai slab voința sa. Astfel cel mai tare se va dezvolta cu mai multă lesnire, în condițiuni mai favorabile, iar cel mai slab va tânji, fiind silit a-și consuma cele mai bune puteri în folosul altuia.

Interesul comun e însă ca tot omul să se dezvolte potrivit cu capacitatea sa de dezvoltare: dreptatea e garanția acestei dezvoltări generale. Ea mărginește stăpânirea celor mai tari, pentru ca și cei mai slabi să se poată dezvolta.

Important e dar în viața statului totdeauna *dreptul celui slab*, căci cel tare are puterea și poate totdeauna să impună respectul dreptului său.

A abuza de această putere, va să zică nedreptate.

Și această nedreptate o fac maghiarii în fieștecare zi și o fac fără ca să aibă măcar conștiința faptei lor, crezând că fac dreptate. Căci pentru dânșii drept este ceea ce le pare folositor rasei lor.

Tocmai de aceea ei sunt o rasă, nu însă un element de ordine, capabil de a conduce destinele acestei țări, din care ei nu fac decât abia a treia parte.

În timp de 18 ani, de când sunt stăpâni ai situațiunii, jignind pe celelalte popoare în dezvoltare, au slăbit încetul cu încetul simțământul de unitate politică, și astăzi am ajuns așa de departe încât în jumătate cel puțin din cetățenii Ungariei a străbătut convingerea că trebuie să se desființeze Ungaria de astăzi pentru ca dezvoltarea și pașnica viețuire împreună să fie cu putință. Nimeni nu mărturisește această convingere, dar tocmai aceasta dovedește că ea a străbătut adânc și în cele mai largi cercuri se știe că așa este, o simt și maghiarii înșiși.

Abuzul de putere trebuie neapărat să ducă la o catastrofă, căci viața de stat n-are altă menire decât împiedecarea abuzului de putere.

Înclinarea spre abuz, dacă ea s-ar ivi, să o combatem mai ales în noi înșine ca pe un rău contractat sub înrâurirea maghiară și să nu scăpăm niciodată din vedere că Roma a pierit când și-a pierdut sentimentul de dreptate.

Și oricât de nedrepti ar fi maghiarii față cu noi, noi înșine să ne păzim, când ni se dă ocaziune, dreptatea față cu dânșii, căci astfel și numai astfel vom învinge, ba vom produce chiar și în ei sentimentul superiorității noastre etnice.

(„Tribuna”, I, 1884, nr. 74, Sâmbătă 14/26 Iulie, p. 293)

[Replică la „Nemzet”]

Acum câteva zile am exprimat părerea noastră de rău că rapoartele pe care le dă biroul de presă despre ziarurile române nu sunt întotdeauna exacte și că îndeosebi și articolele noastre adeseori sunt rău interpretate în aceste raporturi.

„Nemzet”, comunicând în traducere un extras din cele zise de noi, ne adresează următoarele cuvinte:

„«Tribuna» poate vedea că am luat acum cunoștință și despre recriminațiunile ei mai domoale întocmai ca mai înainte despre izbucnirile și amenințările ei. Organele presei maghiare toate – departe de a căuta în presa naționalităților ceea ce e jignitor – apucă cu adevărată mulțumire patriotică orișice manifestațiune care accentuează din această parte credința către patrie și către ideea de stat maghiar. Cu toate că aceasta n-ar fi un merit, ci numai o împlinire de datorie, și în acest sens se ivesc puține exemple. Din acest articol constatăm că «Tribuna» accentuează, ce-i drept, buna înțelegere între români și maghiari, dar dacă i-am înțeles bine cuvintele socotesc pasivitatea drept cea mai corectă cale pentru aceasta. Nu punem la îndoială buna credință a acestui punct de mănecare; constatăm însă că acest drum e cel puțin cam cu înconjur.”

Ne simțim datori a mărturisi că „Nemzet” ne-a înțeles bine, dar că ne temem totodată ca nu cumva să se tragă din zisele noastre concluzii la care noi înșine nu voim să ajungem.

Înainte de toate stăruim asupra liniei de conduită ce ne-am ales ca organ de publicitate.

Cea mai de căpetenie preocupare a noastră este de a-i îndemna pe români la unire și la lucrare întinsă și de a înrâuri literaricește. Cât pentru politică, ne mărginim a spune adevărul asupra sentimentelor poporului român: nu propagăm idei, nu cultivăm tendințe, ci formulăm numai ideile care sunt predominante și marcăm tendințele care există la români, nu voim să fim conducătorii opiniei publice române, ci ne vom simți fericiți dacă vom putea să fim un interpret fidel al ei.

Ideile pe care le formulăm, pe care le indicăm, nu sunt dar ale noastre, ci ideile și tendințele care după cea mai intimă convingere a noastră determină linia de conduită a românilor.

Astfel voim să fim înțeleși.

Vorbim de sincera apropiere între români și maghiari pentru că partea cea mai bună și cu desăvârșire mare a poporului român o dorește; vorbim despre credința către patrie, pentru că îi știm pe români credincioși cetățeni ai statului în care se află: nu putem însă vorbi despre aderarea noastră la ideea de stat maghiar, fiindcă am spune un neadevăr, pentru care am fi huliți de toată suflarea românească.

Câtă vreme maghiarii se opintesc a face din țările supuse coroanei sfântului Ștefan un stat național maghiar, românii le sunt dușmani și gata a se uni la timp de grea cumpănă cu orișice alt dușman al lor: în zadar am zice noi că nu este așa, așa este și tot așa rămâne.

O sinceră apropiere între români și maghiari nu este cu puțință decât fiind recunoscută natura poliglotă a patriei noastre. Despre un stat maghiar noi românii nu voim să știm nimic: nu ne iartă firea noastră românească să-l admitem și numai printr-o organizare așezată pe principii poliglote credem cu puțință consolidarea statului ungar.

Împinși cu o putere covârșitoare spre dezvoltare, noi nu putem să scăpăm de soarta noastră: ori îi vom impune în unire cu elementele mai moderate Ungariei organizațiunea poliglotă, ori vom zgudui statul din temelii, ori vom pieri. Alt curs istoria noastră nu poate să aibă. După ce-am trăit veacuri și iar veacuri de-a rândul pe acest pământ, nu putem să ne stingem fără de a fi zguduit societatea în care ne aflăm.

N-o voim această zguduire, dar suntem mânați spre ea, pas cu pas, răsuflare cu răsuflare.

Cerem dar pacea, cerem tihna lucrării roditoare, voim să ne apropiem de aceia care au întocmai ca și noi interesul ca la timp de grea cumpănă să nu fie singuri într-o lume plină de dușmani.

Știm prea bine că cea mai potrivită cale de apropiere nu este pasivitatea; dar pasivitatea aceasta nu este o linie de conduită aleasă de bună voie, ci o necesitate neîndurată. Nu mergem în dieta din Budapesta, pentru că ni s-au închis drumurile și pentru că nu avem încredere în aceia cu care ar trebui să stăm acolo de vorbă. După cele petrecute în curgerea celor din urmă zece ani, noi numai în autonomia Transilvaniei mai găsim pe din destul garantată libertatea noastră de dezvoltare: cine știe să ne găsească altă garanție, acela să ne-o spună.

Încrederea dar, care lipsește, să și-o câștige cercurile hotărâtoare ale națiunii maghiare, și dimpreună cu noi se vor retrage toți aceia pe care azi opinia publică maghiară îi socotește drept niște agitatori de meserie.

Nu se câștigă însă încrederea când chiar în fruntea numărului în care constată domolirea noastră, „Nemzet” publică un articol menit a dovedi cu cifre că legea electorală, cu censul ei excepțional pentru Transilvania și cu voturile acordate foștilor nobili „per capita”, este un favor acordat românilor. Aceasta n-o crede nimeni; aceasta este o teză, care nu mai cere să fie combătută, este o satiră ce ni se adresează nouă.

Începutul înclinării spre bună înțelegere e recunoașterea adevărului, inima deschisă.

Această inimă deschisă n-o găsim încă la maghiari, și de aceea din zi în zi depărtarea crește.

Nu dorim nimic mai fierbinte decât pacea, încetarea luptei sterile, în care ne risipim cel mai prețios timp și cele mai alese puteri; însă de renunțare nu suntem capabili, a capitula nu putem, chiar nici dac-am voi.

Trecuți prin cele mai grele încercări, românii nu se lasă nici să fie amăgiți prin vorbe adunate pe ales, nici să fie mistificați prin interpretări sofiste și cu atât mai puțin să fie intimidați prin amenințările unui ministru încrezut în atotputernicia sa: aceasta e convingerea noastră, și cel ce vrea să ne combată, nu are decât să dovedească că suntem în rătăcire.

„Nemzet” vorbește de „izbucniri și amenințări” și le pune alăturarea cu tonul „mai domol” pe care îl constată în urmă la noi.

Am dori acum ca oamenii mai luminați ai maghiarilor să-și dea silința de a se convinge dacă opiniunea publică română aprobă tonul „mai domol” ori ceea ce „Nemzet” ia drept „izbucniri și amenințări”.

În timp de câteva luni de zile „Tribuna” a devenit ziar răspândit și mult citit între români: aceasta dovedește că ea a știut să răspundă la o trebuință general simțită.

Provocați pe fieștecare zi de presa maghiară, de autoritățile publice maghiare, de societatea maghiară, românii, oricât de domoli din fire și doritori de pace s-au cuprins încetul cu încetul de o agitațiune supărătoare și vor ca această agitațiune să se manifesteze în mod genuin: noi nu izbucnim, ci întâmpinăm izbucnirile în fața cărora ne aflăm, nu amenințăm, ci răspundem la amenințările ce ni se fac: voim să se știe că ne simțim la noi acasă și nu suferim să fim tratați drept niște străini pe pământul nostru strămoșesc.

În „ton domol” nu putem să ne adresăm decât la aceia care ni se prezintă și ei domoli.

Și dacă românii ar suporta cu indiferență toate batjocurile, toate jignirile, toate amenințările ce li se fac, n-am mai voi să fim interpreți ai sentimentului lor public, ne-am sfii a mărturisi că suntem și noi români și, simțindu-ne izolați, am renunța de a mai susține o cauză pierdută.

Exprimăm sentimentul public al românilor, care se simt destoinici a-și asigura cu orice preț libertatea de dezvoltare în patria lor, și aceștia sunt majoritatea covârșitoare, sunt totalitatea românilor din țările supuse coroanei Sfântului Ștefan.

E cu puțință că aceia care îi provoacă pe români vor dinadins să-i împingă la izbucniri nesocotite: vom stăruii cu tot dinadinsul contra unor asemenea izbucniri dar, dacă stările de lucruri nu se schimbă, nu luăm răspunderea că vom putea izbuti.

(„Tribuna”, I, 1884, nr. 114, Marți 4/16 Septembrie, p. 453)

Către publicul român

Sunt abia nouă luni de zile de când am intrat cu „Tribuna” în publicitate. Ne aflam atunci în fața unui public care nu ne cunoștea, ba cel puțin în parte era chiar prevenit contra noastră. Speram, cu toate acestea, că încordând cele mai bune puteri ale noastre vom putea să ne câștigăm încrederea publicului și în virtutea ei un sprijin destul de sigur, pentru ca cu începerea anului 1885 să mărim formatul ziarului nostru potrivit cu cererile timpului în care trăim.

Această speranță nu s-a realizat. „Tribuna” va apărea și pentru anul viitor tot în condițiunile de până acum; nu putem să remitem pe viitor decât ceea ce puterile ne-au iertat să dăm până acum.

Ne vom mărgini și pe viitor a reprezenta curente populare și a forma dorințele comune, a face ca „Tribuna” să fie un organ prin care românii se afirmă, lăsând altora sarcina poate mai

frumoasă de a propaga noi idei și noi aspirațiuni; dar o vom face aceasta, ca în trecut, în toată sinceritatea, după cea mai bună convingere a noastră, fără de rezervă și cu hotărârea omului pătruns de convingerea că servește cauza societății în mijlocul căreia se află.

Una dintre cele mai de căpetenie preocupări ale noastre a fost și va fi și pe viitor a contribui pe cât ne iartă puterile la întărirea vieții noastre literare, intrate în timpul din urmă într-un stadiu de întristătoare stagnațiune. Vom stărui dar și mai departe să facem încetul cu încetul din „Tribuna” un centru de lucrare literară, în care se întâlnesc talentele de la noi, lucrează împreună, se încurajează unele pe altele și stabilesc prin lucrarea lor punctul de plecare al dezvoltării noastre literare, care nu poate să fie decât în poezia noastră populară.

Cerem pentru lucrarea noastră astfel concepută și urmate cu aceste intențiuni sprijinul public, singurul reazem la care voim a aspira.

Redacțiunea

(„Tribuna”, I, 1884, nr. 201, Vineri 21 Decembrie 1884/2 Ianuarie 1885, p. 801)

(reluată în nr. 203, Duminică 23 Decembrie 1884/4 Ianuarie 1885, p. 809)

24 Ianuarie în București

(Raport special al „Tribunei”)

București, 26 Ianuarie

Nu aveam de gând a vă trimite un raport mai detaliat asupra serbării uneia din cele mai strălucite zile înscrise cu litere de aur pe paginile istoriei române contemporane. Nu, pentru că pe de o parte nu-mi credeam condeiul destul de abil și de viguros ca să poată descrie fidel și conștiincios vorbele mărețe și inspirate de cel mai pur sentiment românesc sădit în inimile fragede ale iluștrilor conferențieri Gr. Tocilescu și V. A. Urechilă, iar pe de altă parte mă temeam că, dându-i drumul, așa cum e, condeiului meu, fiind numai cătuși de puțin credincios entuziasmului din seara de 24 Ianuarie, ar fi dat poate iarăși de lucru haitei procurorilor maghiari.

Și dacă totuși m-am hotărât a vă raporta voiesc numai a vă împărtăși impresiunea momentană și sinceră a căldurii unanime care a cuprins sufletul acelora care simt în adevăr românește cu ocazia serbării *Unirii principatelor*, o zi care coincide cu inaugurarea și aniversarea de un an a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, întruparea legitimă a dorințelor și aspirațiunilor românismului.

Liga, care reprezintă principiul unității culturale, a fost cea dintâi datoare să dea expresiune, printr-o manifestațiune publică, sentimentelor ce trebuie să înflăcăreze toată suflarea românească în aducerea aminte a realizării uneia din aspirațiunile noastre seculare. Căci, bineînțeles, *Unirea principatelor române* și *unitatea* culturală a tuturor românilor sunt atât de strâns legate una de alta, încât în mod natural formează și vor forma idealul și izvorul de inspirațiuni și de fapte al fiecărui român verde.

A decis să țină o întrunire, și membrii societății Ateneului, splendidul locaș al Muzelor din capitala României, au arătat cea mai mare bunăvoință, deschizându-i, la cererea comitetului central al Ligii, sala măreață a Ateneului român.

Dl. Gr. Tocilescu, eminentul profesor de istorie al facultății de litere și unul din cei mai entuziaști patrioți, s-a însărcinat ca să țină o conferință, al cărei subiect a fost: *Carpații și Balcanii*.

Tot ce e distins în capitală, tineretul cel mai ales din instituturile culturale superioare ale capitalei, o societate care în Ardeal se botează cu numele de fruntea inteligenței, fără a lipsi, se înțelege, sexul frumos, care face podoabă și dă cel mai sărbătoresc aspect în asemenea ocazii fericite, alerga cu grămada, se îmbulzea și ocupa în scurt timp sala cea mai vastă a Ateneului, ca să-și încălzească inimile și să-și lărgească orizontul spiritului ascultând cuvântarea înflăcărată a eruditului profesor.

Și într-adevăr ce subiect ispititor! *Carpații și Balcanii!* Ce nu poate inventa fantezia liberă a fiecărui om pronunțând numai aceste două cuvinte.

La 8 și jumătate seara ședința se deschide și dl Tocilescu își începe conferința.

Fiecare cuvânt, fiecare frază a ilustrului conferențiar stârni o furtună de aplauze și aclamări.

Vederea largă, vorbirea caldă și mișcătoare, sinceritatea sentimentelor și ideilor exprimate în tot decursul cuvântării au însuflețit, au răpit, au cucerit, au transportat în supremul grad al entuziasmului pe întreg auditorul.

Și cum să nu miște, cum să nu bată inima oricărui român, când aude vorbindu-i-se despre suferințele, asupririle, despre virtuțile, faptele, vitejia și noblețea conaționalilor săi, despre acei frați care aspiră și ei la o soartă mai bună, la lumina și cultura trainică națională, cu un cuvânt, la ținuta întregului românism.

Și ne-a vorbit învăpăiatul profesor despre toată suflarea românească. Ne-a plimbat în cetatea Carpaților, la poalele Balcanilor, apoi în Galiția, unde se rătăcise un grup de români, care ajunseseră a fi în secolii trecuți respectați de înșiși regii Poloniei, la hotarele Tesaliei, în marea Valahie a Bizantinilor și din Moravia și Istria până la Marea Egeică și Marea Neagră.

Ardeleni, bănățeni, macedoneni, bucovineni, basarabeni, istrieni, megleno-români etc. au fost tratați cu toată simpatia, cu tot focul și văpaia ascunsă ce trebuie să o hrănească o inimă nobilă de român, ai cărui ochi nu se mărginesc a vedea decât orizonturi largi, lanurile întregului românism, întreaga progenitură a Romei pusă aici ca o divină santinelă a progresului și a luminii.

„Românie, ridică-te, înalță-te, căci menirea-ți este sfântă și mare, întinde-ți aripile și îngrijește de fii tăi din hotarele străine, adu-ți aminte de leagănul tău care-ți cere scut”, acestea sunt sublimele cuvinte cu care ilustrul profesor și-a închis conferința și care i-au adus cele mai însuflețite, frenetice și prelungite aplauze și aclamări.

Acum îi vine rândul bătrânului și stimatului erudit V. A. Urechilă, care la însărcinarea onor. rector universitar Al. Orescu, președintele Ligii, a ținut un admirabil, aș putea zice clasic

cuvânt de închidere. Dar dl Urechilă nu voiește să închidă ședința, ci cu un ton adevărat oratoric, demn și rugător, imploră deschiderea băierilor minții vecinilor noștri, cere rugător deschiderea pungilor românești, apoi pretinde deschiderea inimii fiecărui român și augmentarea ei cu toate acele sentimente nobile românești, care singure ne pot scoate la limanul dorit. Iar când vrednicul profesor istoric voiește să închidă imploră totodată și închiderea tuturor inimilor române dinaintea umanitarismului machiavelic care țintește la vederi mai largi, cu alte cuvinte mai umflate, mai goale, și care năzuiește la abaterea fiecărui spirit ce vrea să se îndrume pe cale progresului; imploră peste tot închiderea tuturor inimilor înaintea furtunilor de intrigi, gânduri și idei meschine.

Tunete de aplauze și aclamări acoperă fiecare deschidere și închidere din cuvântarea dlui Urechie.

A mai spune că cetirea numeroaselor telegrame din țară și străinătate, sosite din incidentul acestei serbări duble, a fost întreruptă de zgomotoase aplauze, cred că e de prisos.

(„Tribuna”, IX, 1892, nr. 23, Miercuri 29 Ianuarie/10 Februarie, p. 90)

Succesul în politică

Cine a urmărit cu atenție istoria politică a neamurilor, a putut să învețe cu deosebire un lucru: numai după strădaniile îndelungate, după un lung șir de lupte și suferințe, popoarele și-au ajuns fericirea. Pe nici un alt teren succesul nu se câștigă atât de greu ca în politică. Unii au căzut în luptă fără a realiza idealul național, s-au stins fără a ști ce e succesul politic. Alții, covârșiți de greutatea luptei politice, stăteau să-și dea sufletul. Multe popoare s-au născut moarte, nici ca ideal n-au știut ce este succesul politic. Ferice au devenit numai acele neamuri cărora nu le-au lipsit în nici o împrejurare tăria necesară pentru luptă, care au crezut în dreptatea cauzei lor și au avut cu atât mai mare speranță în succes, cu atât mai ales erau năpăstuite. Ori că atunci când descurajarea se ivea în rândurile lor, se ivea și câte un luptător entuziast – un visător politic – care vărsa noua viață într-însele, care mâna la lupta victorioasă o oaste slăbită.

Noi românii n-am avut încă privilegiul să cunoaștem decât foarte puțin din tainele luptelor politice, nici emoțiile acestor lupte. Cu atât mai puțin putea fi vorba de *succese politice*. Trăind politicește abia de câteva decenii, n-am avut timp să ne oțelim îndestul. Iar succesul politic se arăta cu atât mai greu cu cât pentru a-l ajunge trebuia și trebuie să învingem obstacolele contra cărora chiar și popoarele politicește mai bătrâne oboseau în luptă. De aici nerăbdarea, puțină perseverență și adeseori descurajarea nu numai în caracterul luptătorilor noștri naționali, restrânși la număr, dar chiar în întreaga masă care duce greul vieții. Abia că am început o acțiune și ne pare că n-o să fim în stare să o ducem la bun sfârșit. Abia că am intrat în toiul luptei politice, ne pierdem curajul. Cei care trebuie ori să învingă, ori să cadă, se retrag adeseori nerăniți chiar și fără a fi asigurat izbânda. Iar cât stăm deoparte și medităm dacă e bine să mai reîncepem lupta, vremea trece, condițiile pentru atingerea succesului politic se sporesc, se îngreunează.

Aici e marea pierdere a noastră, în privința aceasta luptătorii noștri au greșit de la început.

Nu au observat și nu au aplicat principiul că *numai prin lupta continuă un popor devine bărbat*. Pe cuvânt că vremile-s grele și condițiile de luptă inegale, chiar în atitudinea noastră de rezistență pasivă nu s-a dezvoltat convenita acțiune. Ne-au surprins astfel o mulțime de lucruri ce puteam să le preîntâmpinăm dacă eram puțin mai „politici”. S-a omis în primul rând o datorie. Și aceasta, din partea unora din generația mai veche: să predea patrimoniul luptei politice *generației tinere*.

O parte dintre elementele conducătoare politice aflându-se în fața unor probleme ce numai cu ajutorul generației tinere le-ar fi putut dezlega, în loc de a chema și tinerimea la muncă, a proclamat principiul *oportunității*, ba s-a propovăduit preceptul: capul plecat nu-l taie sabia! – dezmințindu-se astfel de la luptă o generație care, în loc de a sângera și a se sacrifica numai cauzei sfinte a mult încercatului popor românesc, și-a căutat de existență, s-a pus, întrucât s-a putut, pe trai tihnit.

Am ajuns în chipul acesta ca unii bătrâni să facă politică în felul lor și numai puțini să facă legătură cu tinerimea, iar mulți din generația tânără să se țină departe de luptă, conform preceptelor ce li s-a impus și mai ales sub pretext că *politica mare* nu este de seama lor. Am ajuns ca unii dintre maeștrii politici în loc să îndemne la sacrificiu, *să demonstreze lipsa de efect a luptei politice* – în loc de a încălzi la luptă pe cei cu inimă și a vărsa credință chiar și în cei pesimiști, să spună că orice acțiune politică s-ar face din partea românilor, *succes* n-are să aibă. Ca și când așa s-ar câștiga succes, iar nu prin *luptă neconținută, niciodată ezitare, totdeauna stăruință și jertfă!*

Fără a ne provoca în privința greutăților ce trebuie să suporte luptătorii politici la cazuri din istoria universală, vom aminti numai ce ungerii ei înșiși au jertfit în timpurile recente, pentru ca să ajungă unde sunt azi.

Astfel, știm cu toții că după 1849 erau considerați ca sfârșiți, cel puțin politicește. Încurcaseră în războiul civil monarhia întreagă, pentru un ideal a cărui realizare a început cu dezastru pentru ei. Luptătorii lor nu s-au descurajat însă. Și pe când sute dintre ei gemeau în închisorile umede și întunecoase ale Kufsteinului, cei care au scăpat de temniță au lucrat, în țară și în străinătate, ca poporul lor să fie gata de o nouă acțiune. N-au cruțat averi, nu osteneală, nu s-au gândit la tihna vieții, decenii întregi nu s-au gândit la altceva decât: realizarea planurilor politice. Și noi simțim mai mult poate cu câtă încăpățănare merg înainte pe acest drum, nu bun ori rău, nu se discută aici; vorba e că dânșii îl cred bun, iar noi îl luăm ca pildă – e bine să învățăm și de la potrivnici – numai pentru ca să arătăm cu câtă *stăruință*, și nu cu câtă înțelepciune și dreptate ei luptă.

Dar frații noștri italieni cât au luptat, cât au jertfit până să-și ajungă idealul național? Până ce dintr-un colț de pământ îmbucătățit, copleșit de dușmani, să facă o țară liberă, un stat unitar, un popor unul și nedespărțit...

Și ce a făcut generația căreia regatul român îi poate mulțumi existența sa?!... A suferit întemnițare, exil, confiscarea averilor. Bălcescu a murit departe de patrie în zbuciumul și lupta pentru popor. Goleștii și Brătienii și-au cheltuit averile părintești stând ani mulți în exil și luptând pe cale politică pentru țară. Rosetti și-a prefăcut averea părintească într-o tipografie, ca să aibă cum răspândi sublimatele principii ale naționalismului și adevăratului patriotism. Rămas apoi sărac, gonit din țară și ajuns în mizerie, el nu s-a descurajat nici în străinătate ci, tare în credință,

nutrea speranțe, care erau considerate utopiste, nebune de oameni, ce cumiți erau considerați...
Și speranțele s-au realizat.

Oare de nu aveau acești patrioți virtuți atât de mari, România putea deveni ce este astăzi?
Pe când muscalii înăbușiseră orice avânt național și se făcuseră stăpâni pe țară, pe când Europa era preocupată de un război mare, dacă bunii patrioți și entuziaștii luptători români izgoniți din țară nu lucrau în străinătate pentru eliberarea, fericirea națiunii lor, se mai auzea oare voce românească în marele stat european?

Nu *lupta continuă, stăruința și jertfa* au făcut dintr-o națiune zdrobită un popor liber, dintr-o țară stăpânită, un stat suveran?

Ba da!

Aceste exemple să fie și pentru noi românii din statul Sfântului Ștefan norma în luptele politice. La jertfele multe ale tuturor popoarelor să se gândească deci aceia dintre noi care propagă oportunitatea, care par a găsi plăcerea să constate la fiecare pas că *nu s-a ajuns la rezultat politic*. Și aceasta pe când au vorbit și lucrat, pe ascuns și pe față, mai ales pe ascuns, în contra acțiunii de la care se așteaptă succes.

Cine cunoaște istoria politică a neamurilor, cine își iubește națiunea, va adera deci la politica de continuă luptă, niciodată ezitare, totdeauna stăruință și jertfă.

Cine crede în vitalitatea neamului nostru românesc, în chemarea sa aici între Carpați și Dunăre, nu se va descuraja după nici un insucces politic, ci cu atât mai vârtos va da înainte. Când furtunile vor fi mai înțeleșite, va fi mai senin în suflet, când zgomotul luptei va fi mai amușitor, își va mări mai ales glasul.

Nerăbdarea caracterizează pe copii și noi vrem să fim bărbați! Pesimismul caracterizează popoarele fără viață, iar noi suntem plini de viitor. Oportunitatea e însușire a inimilor șovăielnice, iar noi avem un ideal național.

Nu vom propovădui deci: capul plecat sabia nu-l taie!, ci: *Totul prin luptă fără răgaz se ajunge*.

(„Tribuna”, IX, 1892, nr. 103, Miercuri 6/18 Mai, p. 409)

BANCHETUL

dat în onoarea dlui Dr. I. Rațiu

Sibiu, 20 iunie n.

Noi îl iubim și ei, maghiarii, îl insultă. Vandalii de la Turda îi dărâmă casa, iar noi răspundem printr-un banchet de care nimeni nu scrie să se mai fi dat în Ardeal... Foile maghiare continuă a-l batjocori, iar presa adevărat românească va vesti lumii că românul știe să-și stimeze pe binevoitorii și anteluptătorii săi naționali. Și pe când concetățenii noștri maghiari o să caute a ne huli și de astă dată, noi, întărindu-ne în sentimentele noastre patriotice și în iubirea de neam, înscriem în istoria luptelor noastre naționale ziua de ieri ca o zi frumoasă, înălțătoare, veșnic neuitată.

Aceasta este însemnătatea și efectul banchetului dat de cetățenii alegători din Sibiu și din jur în onoarea dlui Dr. I. Rațiu, președintele comitetului partidului național român.

Peste **cinci sute** de țărani, meseriași și inteligență au participat ieri seară la acest banchet. Pavilionul de la grădina „Herman” s-a dovedit de astă dată prea strâmt. Foarte mulți, veniți după ora nouă, nemaiaivând loc, au trebuit să se întoarcă îndărăt.

Entuziasm și animație manifestându-se, rar ni s-a dat să vedem, ca și atunci când dl Dr. Rațiu însoțit de venerabilul octogenar *Barițiu* și de dl Eugen *Brote*, precum și de fiicele d-sale, doamna Tillea și d-șoara Dorina, au intrat în sală. Ovațiuni, ce păreau a nu se mai sfârși, răsunau în vasta sală. Iar muzica intona marșul lui Mihai și bucuria indescrisibilă de pe fețele tuturor.

În mijlocul acestui entuziasm se ridică octogenarul **George Barițiu**, care fu primit cu salve de aplauze și zgomotoase strigături de „să trăiască!”. Odată aclamațiunile încetând, dl. *Barițiu* începu într-un ton dulce simpatice să facă o privire retrospectivă pe două sute de ani îndărăt, arătând suferințele seculare ce au îndurat românii. Cu vii culori descrie începutul luptei naționale a noastră. Aduce elogiul luptătorilor noștri, insistă asupra marilor cuceriri de la 1848 și 1861/63, când ni s-au dat drepturi cel puțin individuale și apoi politice. Spune că sub împăratul și rege apostolic Francisc Iosif I ni s-au dat întâia dată drepturi. Invită pe comeseni să ridice paharul în sănătatea M. S. Monarhului (furtunoase aplauze). Mulțime de inși se grăbesc a-l felicita pe veneratul octogenar. Muzica a intonat imnul imperial, care s-a ascultat de toți stând în picioare.

Dl **Eugen Brote** zice că serbăm azi întru onoarea dlui Rațiu, curajosul și înțeleptul conducător al partidului național și *izbânda națională* ce s-a ajuns sub conducerea dlui Dr. Rațiu. Vorbitorul spune apoi că lupta noastră este dreaptă, nu voim să luăm dreptul nimănui, dar nici nu vom lăsa să ni se ia ce ne cuvine. Arată însemnătatea politică a mergerii la Viena și primirea simpatice ce li s-a făcut acolo delegației de români. Insistă asupra marelui merit ce dl Rațiu și l-a câștigat și cu această ocazie, conducând delegația cu atâta bărbăție, pricepere, energie și abnegație. Crede a fi interpretul tuturor românilor, nu numai a celor adunați la banchet, dar și a celorlalți, care sunt departe, simt însă românește, aducând mulțumiri călduroase și exprimând neclintită dragoste iubitului conducător al partidului național care – termină dl Brote – mulși ani să trăiască.

În decursul vorbirii sale, dl Brote a fost frenetic aplaudat. Iar, la sfârșit, ovațiunile au ținut mai multe minute. Toți alergau să ciocnească cu vorbitorul și sărbătoritul zilei.

Se ridică apoi **Dl Dr. Ioan Rațiu**. Ovațiunile reîncep. Domnia-sa este mai mult timp ținut pe loc de nesfârșitele aclamațiuni. Emoționat apoi, dar cu o voce puternică, sorbită cu drag de cei de față, dl Rațiu mulțumește pentru manifestația de dragoste ce i se aduce. Spune că nu și-a făcut decât datoria! După ce face mai pe scurt istoricul „așternerii memorandumului”, hotărâre adusă în conferința din ianuarie, zice: Mă voi simți fericit toată viața mea că am condus la Viena delegația română. Rezultatul pasului întreprins de noi este în viitor. Putem însă afirma că manifestația noastră de la Viena rămâne act etern (lungi aprobări și aplauze), pentru că de această dată chestiunea română s-a pus pe un teren și într-o lumină cum n-a mai fost. (Așa e, așa e! Aplauze.) Arată apoi luptele nesfârșite ce românii trebuie să suporte mai ales de 40 de ani încoace, cum la 1863/64 ne-am putut bucura de unele drepturi, pe care însă dieta feudală din 1865 ni le-a luat. Le vom dobândi însă iarăși, urmează dl Rațiu într-un elan cald, numai să nu slăbim, să stăm la înălțimea misiunii. Arată cum legile aduse, dar care nu se execută, siliți vor fi, cei ce azi le calcă, să le respecte, iar românilor trebui-va să li se dea în viața de stat locul la care are drept și ca număr și ca inteligență, și mai ales ca un popor cu inimă.

Dl Rațiu termină clasic sa cuvântare într-un avânt ce răpește întreg auditoriul, așa că vocea sa puternică se pierde în uralele ce izbucnesc din toate piepturile, urale ce au durat timp îndelungat. Ba s-au repetat și după ce dl Rațiu s-a așezat, încât din nou a trebuit să se scoale și să se arate comesenilor, care îl priveau cu nespusă iubire.

Dl **Dordea**, țăran, într-o frumoasă și emoționantă cuvântare, după ce face paralela între ce am fost în trecut și ce suntem azi, aduce călduroase mulțumiri conducătorilor actuali ai poporului român, celor care au dus plângerile poporului român la Viena, celor care prin mintea și inima lor ne-au ridicat, ne-au înălțat. D-nii Rațiu și Brote, membri în comitet, învățătorul nostru veteran, Barițiu, părintele Zaharia Boiu și S. Albini, secretarul zelos al comitetului, mulți ani să trăiască – termină între aplauze zgomotoase dl Dordea.

Dl Zaharia Boiu, după ce arată importanța așternerii la Tron a Memorandumului cu plângerile drepte ale românilor, insistă asupra importanței că tocmai pe când se trâmbea de dușmanii noștri că chestiunea română este numai invenția câtorva agitatori, un număr însemnat al inteligenței române din toate părțile și un număr mare de *țărani* din toate unghiurile locuite de români au însoțit acum, ca niciodată, pe conducătorii partidului național român la Viena. Rar a văzut Viena o așa delegație ca cea română, măreț a fost acel act al delegațiilor, care n-au cruțat osteneală, nici jertfe ca să dea tărie acestei mărețe și frumoase acțiuni, întreprinse pentru noi toți (lungi aplauze).

Dl Boiu, ascultat cu sfințenie, a terminat printr-o frumoasă citare a nemuritorului Alecsandri:

Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,

În noi doi un suflet bate!

făcând apel la înfrățirea tuturor românilor de inimă și ridicând paharul pentru inteligența și țărănimea română, a cărei comună lucrare face tăria națiunii.

Călduroase aplauze au răsplătit frumoasele cuvinte ale d-lui Boiu.

DI Comșa, într-o cuvântare electrizantă primită cu adevărată furtună de aplauze, a arătat greutatea zilelor ce străbatem și cum în toiul acestor lupte a intrat generația tânără, care are o mare parte din meritul succeselor câștigate, deoarece a luptat ca o puternică falangă pentru cauza națională. Condamnă apoi aspru atitudinea românilor care în aceste zile grele au făcut jocul dușmanilor noștri (Strigăte: Rușine lor!). Ridică paharul pentru tinerimea națională bravă și curajoasă. (Lungi aplauze).

DI I. Russu Șirianul, după ce, în numele amicilor săi de principii din tânăra generație mulțumește dlui profesor Comșa pentru frumoasele cuvinte ce le-a adresat, zice:

Nu este sentiment mai nobil, mai senin și mai înălțător ca acela izvorât din cunoștința că am pus în serviciul cauzei naționale toată căldura inimii noastre.

Nobil și senin, pentru că se arată numai în omul cu lepădare de sine, și înălțător pentru că, manifestându-se puternic, el nu stăpânește numai întreaga noastră ființă, dar ducând înainte cauza națională, ridică poporul întreg. Stăpânit de acest sentiment, tânărul își uită plăcerile tinereții, bărbatul-tată de familie se devotează familiei celei mari, cauzei *naționale*, iar bătrânii luați în frunte luptă cu puteri tineri viguroase.

Fericit este poporul în fiii căruia acest sentiment se manifestă.

Fericiți, peste măsură de fericiți, trebuie să fie mai ales bătrânii din generația care a luptat pentru redeșteptarea poporului român împilat de veacuri. Nu mai puțin fericiți ne simțim însă și noi, tinerii, cărora ni s-a dat prilejul să intrăm în lupta națională conduși de venerații luptători cu acela în onoarea căruia sărbătorim azi.

Țin să exprim această bucurie și fericire mai ales azi, când – credem noi – nu ne-am adunat numai să aducem prinosul de dragoste și stimă celui ce a suferit deja pentru națiune, ci ne-am adunat mai ales ca din măreția acestei serbări să ne oțelim pentru lupta ce ne așteaptă în viitor.

Da, căci suntem în ajunul unor lupte care nu știm cum se vor sfârși.

În numele amicilor mei care își iau botezul luptei sub conducerea actualului comitet național, fângăduiesc însă că, oricât vor fi de grele luptele ce ne așteaptă, ne vom face datoria până la capăt.

Termină cerând pentru tineri binevoiența și lumina conducătorilor actuali, iar de la țărănime, același cald sprijin dat până acum. Ziua dreptății nu va întârzia astfel. (Lungi aplauze.)

DI Dr. D. Barcianu arată rolul măreț ce femeile, la toate popoarele și în toate vremurile, l-au jucat întru dezvoltarea sentimentului național, a înălțării poporului. Aduce exemple din istoria românilor, între care mamele și soțiile au făcut minuni de patriotism pe calea educativă. Ridică toastul său pentru mamele, soțiile și surorile noastre (Salve de aplauze).

DI. D. Cunțan, prin însuflețite cuvinte arată silința încoronată de succes ce românii și-au dat-o pentru a realiza unitatea culturală. Rezultat al acestei silințe nobile e Academia Română,

este apoi întruparea idealului unității culturale a noastre, mai ales „Liga culturală” din România. Salută pe cei doi membri ai ligii din Craiova care participă și ei la această serbare a noastră.

Cuvântarea dlui Cunțan a fost întreruptă în dese rânduri de lungi aplauze.

Dl. E. Brote, după ce arată simpatia cu care dnii *Dr. Lueger, Schneider* și *Bianchini* au primit delegația română la Viena și zelul cu care acești merituoși bărbați politici lucrează pentru noi, ridică toast în onoarea lor. (Ovațiuni îndelungate.)

Dl. T. Simtion salută pe părinții și conducătorii poporului român, pe actualii membri ai comitetului național în numele meseriașilor români, care și ei au mult a mulțumi anteluptătorilor naționali. (Aplauze.)

Dl. I. Russu Șirianul ridică pahar pentru una din distinsele soții și mamă și strașnică naționalistă: d-na Emilia Rațiu, una din femeile române, al cărei nume cu drag va fi amintit în istoria luptelor noastre naționale. (Lungi aplauze.)

Dl. E. Brote, în mijlocul unor furtunoase ovațiuni, amintește în numele celui mai cu inimă luptător național: domnul *George Pop de Băsești* și a entuziastului apostol al românismului, dl *Dr. Vasile Lucaciu*, al cărui nume este cunoscut azi de toți românii. Spune apoi cum dl Pop de Băsești, pentru a repara ceea ce maghiarii au stricat, pentru ca să arate cu nouă faptă că e român cu inimă, a trimis 100 fl. pentru ridicarea casei domnului Rațiu, demolată de sălbaticii din Turda. Să-l luăm de exemplu pe vrednicul luptător, să continuăm colecta națională – termină dl Brote în mijlocul aprobărilor comesenilor.

Dl. Lăpădat (Săliște) ține un spiritual toast, ridiculizând pe maghiari în mijlocul unei ilarități dintre cele mai mari. Golește paharul pentru *ținerimea română din Viena și Budapesta*. (Aplauze nesfârșite.)

Domnul **Bobes**, preot în Boița, prezintă cu o scurtă și călduroasă alocuțiune dlui Rațiu o sticlă de vin adus de pe pământul României, de la Drăgășani.

La ora 12 noaptea toți comesenii cântă, stând în picioare și acompaniați de muzică, „Deșteaptă-te, Române!”, după care sărbătoritul, însoțit de strigăte entuziaste de „Să trăiască!”, părăsește sala. Toți îl însoțesc până la poartă, spre stradă.

Cei rămași au mai stat încă până când începeau să se arate zorile.

Și toți s-au depărtat cu suvenirul unei zile de care puține vor fi fost și vor fi în istoria luptelor noastre naționale.

(„Tribuna”, IX, 1892, nr. 129, marți 9/21 iunie, p. 513-514)

Un succes pozitiv

Primim din România de la un viguros luptător al cauzei naționale următoarele rânduri:

Chestiunea transilvăneană a luat în timpul din urmă o formă atât de acută încât popoarele bătrânei Europe, doritoare de pace, trebuie cu drept cuvânt să se îngrijească.

Raporturile dintre elementul autohton român și între maghiarii din Ardeal sunt așa de încordate încât Europa nu mai poate rămâne nepăsătoare. Faptele de o extremă violență săvârșite de unguri contra conducătorilor poporului român sunt demne de alte timpuri, de timpurile primitive ale vieții popoarelor.

Aceste violări ale drepturilor unui popor mare și conștient de chemarea sa cum este poporul nostru, aceste bașibozucii demne de vremurile tătarilor au produs atâta mișcare și atâta emoție aici în România liberă, încât strigătul de protest și mai ales de indignare s-a întins ca malurile mării înfuriate și ca o vijelie din Moldova-de-sus și a cuprins toată țara.

România întregă a răsunat de protestele unanime ale românilor de aici și aceste țipete de durere și indignare au făcut ocol în întreaga Europă cultă.

La București a fost o manifestație cum numai în zilele glorioase ale anului 1848 și în timpul Unirii Principatelor s-a mai putut vedea: la Iași, la Galați, la Focșani și la Brăila, în Câmpulung și la Buzău, la Slatina și la Ploiești întrunirile au fost mărețe, impunătoare, demne. La poalele Carpaților, ca și pe malurile bătrânului Danubiu, aceeași căldură sinceră pentru frații de un sânge din Transilvania, același entuziasm sfânt, aceleași simțăminte vii și puternice, peste tot locul aceleași dorințe, aspirații și aceleași vederi.

Mișcarea aceasta măreață de dă curaj și putere, dar mai ales trebuie să întărească pe românii care gem de durere sub greutatea lanțurilor sclaviei. Și acum aruncând o privire retrospectivă asupra evenimentelor din săptămâna aceasta, nu putem să nu constatăm următoarele.

Piroteala, care pare să cuprindă adesea pe români din toate părțile, a dispărut. Faptele nesăbuite, săvârșite de unguri la Turda, la Șimleul Silvaniei, Arad și în alte locuri au avut drept nemijlocită urmare trezirea simțământului național, care părea amorțit până la un punct oarecare la români. Și din acest punct de vedere nu putem decât să fim recunoscători maghiarilor. Într-adevăr prea dormeam somnul nepăsării, ungurii însă s-au însărcinat a ne scoate din piroteală. Kisdevovurile lor au dat naștere Ligii culturale de aici și devastările de la Turda și din celelalte locuri au avut drept răsunet mișcarea din urmă a românilor din România liberă, mișcare începută de studenți, dar secundată de toată suflarea românească.

E prea adevărat că nu putem încă constata o îmbunătățire materială a stării poporului nostru din Transilvania, mișcarea din urmă atât a românilor de acolo, cât și a celor de aici n-a dat roade care să poată fi pipăite, dar pentru aceea nu e mai puțin adevărat că ea avut urmările cele mai salutare pentru cel ce vede ceva mai departe.

Strigătul de indignare și de protestare al milioanele de români din toate părțile este proba cea mai puternică că conștiința națională e vie la întreg poporul nostru. Era mare entuziasmul și

fără margini, conștiința națională era trezită, când s-a făcut Unirea Principatelor și când Alecsandri cânta „Hai să dăm mână cu mână”. Neasemănat de mare este însă astăzi puterea simțământului național.

Rezultatele practice ale purtării unui popor se pot măsura cu metrul, kilogramul, cu slujbele căpătate; cu ce vom putea noi însă măsura rezultatele morale izvorâte din ținuta din urmă a poporului nostru? Cu ce vom putea cumpăni această conștiință vie a poporului nostru, manifestată în timpul din urmă, și ce echivalent putem da solidarității stabilite între toate elementele națiunii române din toate locurile? Să ne spună „Telegraful” poreclit „român” câte slujbe prețuiește această solidaritate, sau cu ce sume în bani este egală conștiința națională astfel manifestată?

Mare și puternic este poporul care are conștiința naționalității și a chemării sale în lume și din acest punct de privire putem zice că viitorul este al nostru, al poporului român, pentru că acest popor și prin râvna de a-și asimila cultura popoarelor mai pricepute și prin purtarea sa demnă și conștientă dă vădite dovezi că știe ce vrea, că-și cunoaște menirea și forțele de a o îndeplini. Pentru cei ce nu sunt cu totul pesimiști și pentru cei ce nu sunt vânduți acestea nu pot să fie decât îmbucurătoare, sau mai ales dătătoare de puteri noi, de curaj nou și dublă energie în lupta încinsă între rasa latină din Orient și cea mongolă. – Cât pentru pesimiști și cei născuți vitregi, pentru cei secați de puterea de luptă și pentru cei vânduți sau chiar rățăciți, „Telegrafului” și lui Coriolan le vom striga un puternic: „În lături!”.

Românilor de bine le vom zice: înainte pe calea apucată, căci rezultatele obținute până acum sunt o puternică garanție că acesta-i drumul cel adevărat; nevoiașilor și prostituțiilor le vom striga: „Afară din tabăra neamului românesc, afară cu neghiobii și pigmeii, în lături cu căzăturile și pierduții!”.

Cineva

(„Tribuna”, IX, 1892, nr. 142, 24 iunie/6 iulie, p. 565-566)

Din pragul temniței

Către stimații cititori!

Înainte de a pleca să ne luăm osânda în temnițele Seghedinului, ne este o plăcută și sfântă datorință să adresăm valorosului public al „Tribunei” următoarele cuvinte:

Lucrarea ziarului nostru este lucrarea marelui public românesc. Toți aceia care au urmărit zilnic cele publicate în coloanele „Tribunei” știu tot atât de bine ca și noi că forța „Tribunei” nu este atât în condeiul redactorilor ei, cât mai vârtos în zelul cu care aceștia au ținut să fie înainte de toate servitorii credincioși ai opiniei publice românești. Nu prin scrieri măiestrite, plăsmuite la masa redacțională, ci prin ecoul ce s-a făcut sentimentelor și durerilor ce zbuciumă pe români a ajuns „Tribuna” astăzi cel mai acreditat organ românesc de publicitate, de care și adversarii cei mai înverșunați siliți sunt să țină seama. Știut este, de întreg publicul românesc, și aceea că nici

articolul, pentru care suntem acum osândiți să ne pierdem destul de îndelungată vreme din cea mai prețioasă vârstă, în care dat îi este bărbatului să lupte și să muncească, n-a fost opera condeiiu nostru, ci pur și simplu un răsunset din mulțimea agitată de nemulțumire a poporului românesc. Credincioși devizei noastre de a fi servitori fideli ai opiniei publice românești, n-am ezitat să publicăm acel răsunset și să-i purtăm fără șovăire consecințele, al căror fir numai după zarul temniței s-a sfârșit.

Dar tocmai aceasta este forța și mângâierea noastră. Plecăm veseli la temniță, căci plecăm liniștiți în conștiința noastră că ne-am împlinit datoria către patrie și națiune, și numai pentru aceasta avem să suferim. Și, oricât de repulsivă este nevoia de a-ți îngropa zilele tinereților în întunericul temnițelor ungurești, noi plecând cu fruntea ridicată, plecăm veseli și plini de încredere, căci dulce este și mângâietor a suferi pentru o cauză dreaptă și a suferi pentru datoria împlinită!

Cât pentru noi să fie dar cu desăvârșire liniștiți numeroșii noștri aderenți ai „Tribunei”, care deja atâtea dovezi ne-au dat că urmăresc cu atențiune și dragoste soarta noastră. Pe noi nu ne vor speria cu barbaria temnițelor. Vom suferi cu drag osândă ce ni s-a croit și toate câte ne vor mai fi destinate, până când se vor convinge chiar și cei mai brutal porniți dintre adversarii noștri și până nu se vor cutremura în convingerea lor că nu este decât o insultă nemernică a presupune că un popor întreg, nobil și viguros ca poporul nostru, se va intimida și va depune armele de frica brutalității lor.

Pătrunși de acest spirit și de aceste credințe le zicem cititorilor noștri rămas bun și la revedere în rândurile luptătorilor naționali.

Iar dacă mai e să exprimăm vreo dorință înainte de a se închide ușile temniței după noi, aceea este că onorații noștri cititori să transplante, în lipsa noastră, asupra urmașilor simpatiile și încrederea de care ne-au învrednicit pe noi. Să o facă aceasta în convingerea că și în viitor „Tribuna” va fi tot ceea ce-a fost în trecut, va ține cu scumpătate să fie organul eminent național și ecoul nestrămutat și neînfricat al sentimentelor românești.

Cu această promisiune, pentru care ne angajăm cu toată viața noastră, suntem siguri că ziarul nostru se va bucura și de acum înainte de întreg sprijinul moral și spiritual de care s-a bucurat și în trecut. Și astfel plecăm de două ori veseli la temniță, căci neîmplinit va rămâne și celălalt gând infernal al adversarilor neamului românesc: gândul de a nimici „Tribuna” prin întemnițarea întregului ei personal redacțional.

Sibiu, 5 Noiembrie n. 1893

Septimiu Albini; Ioan Russu-Șirianul; Alexandru Dordea; Alexandru Balteș

(„Tribuna”, X, 1893, nr. 237, Duminică 24 Octombrie/5 Noiembrie, p. 945)

Marele meeting din București

Cetim cu o nespusă duioșie amănunțele pe care foile din România liberă aduc despre marele meeting din București.

Zilele istorice se înșiră una câte una.

În curând numărul lor va fi atât de mare că noi, generația actuală, vom fi fericiți să scriem:

Am trăit o epocă plină de mari evenimente... Am suferit o viață de martir, dar în schimb am simțit bucurii dumnezeiești: când românimea din patru unghiuri ca un singur suflet în para iubirii de neam ardea și frățeasca dragoste se manifesta cu atâta putere, că au rămas uimiți până și dușmanii noștri...

„Voința națională”, organ al partidului național-liberal, sub titlul „O zi istorică!”, scrie despre marele meeting următoarele:

„Ziua de ieri nu a trecut și nu va trece; din ea va rămâne fiorul care a străbătut românimea... ziua de ieri este istorică; imaginea ei va rămâne pururea în amintirea tuturor, ca o neîntreruptă expresie a iubirii de patrie, a iubirii de neam.

„Ieri, un popor întreg era în picioare, măreț și conștient, solemn și impunător, prin numărul și hotărârea reprezentanților săi.

În marele număr era un suflet mândru, tânăr, cald și pregătit pentru efortul și avântul din urmă al poporului român, în calea grea și mântuitoare, în lupta care va asigura definitiv locul și rostul nostru, misiunea și dreptul nostru de a fi cu demnitate și glorie printre celelalte popoare ale Europei.

„Ca un fluviu lat și covârșitor curgea poporul, purtând în valurile sale drapelele strălucitoare și flamurile ce fâlfâiau pe deasupra capetelor inspirate de o supremă iubire de neam. Curgea poporul viu, mânănd înainte sunetele de aramă, frazele largi și simbolice ale imnului național: «Deșteaptă-te Române...».

„Și era deștept poporul ce pășea cu sfințenie și entuziasm după tuiurile în vârful cărora se clătină ușor figurile a doi martiri de dincolo: tribunul cu accente dătătoare de viață și bătrânul ilustru și senin, coordonatorul înțelept și profund al inspirațiilor istorice peste Carpați.

„Pe cale lungă, de doi kilometri, se desfășurară în rânduri dese, secțiunii Ligei, tinerimea universitară, societățile, poporul capitalei, defilând, armie sublimă, pe Calea Victoriei, împodobită cu mii de drapele tricolore.

„Părea că nu mai are sfârșit... și n-a fost punct înalt din care ochiul emoționat să poată străbate de la un capăt până la celălalt al acestei priveliști sublime; și n-a fost privitor a cărui inimă să nu bată puternic, ai cărui ochi să nu umple de lacrimi, a cărui conștiință să nu lumineze, să nu se inspire din vasta conștiință a poporului pus în mișcare ca la datele sale mari de reînviere și de constituire națională.

„Măreț a fost poporul în defilarea lui, măreț pe câmpul meetingului de la șosea, măreț în ziua de ieri, care va rămâne pururea ca o zi cardinală a conștiinței lui de rasă și de menire.

„Ieri poporul român a binecuvântat pe martirii de dincolo și s-a declarat solidar la zile de restriște și la zile de triumf cu poporul frate de peste șirul Carpaților.

„Ieri s-a făcut lumină mare... trăiască românii de pretutindeni!”

„Românul”, organ întemeiat de marele democrat C. A. Rosseti, scrie:

S-au văzut multe manifestații, s-au făcut multe protestări, dar pot afirma cu siguranță, că la nici o întrunire nu a luat parte atâta lume și nici s-a observat atâta ordine ca la cea de ieri.

„Mă aflam la hotelul Bulevard (pe unde a defilat manifestația) lângă mai mulți reprezentanți ai puterilor străine în capitală și toți au fost de acord în a recunoaște că nu au văzut în viața lor o manifestare atât de impozantă, unde să domnească mai multă ordine”.

„Țeara”, organ conservator, scrie:

„Pe Calea Victoriei lumea ședea îngrămadită pe trotore formând un zid de oameni. La Teatrul Național procesiunea ce fusese bătută cu flori a fost fotografiată. De aci până la șosea din toate balcoanele și ferestrele curgea o ploaie de flori peste manifestați, care erau întâmpinați cu strigăte nesfârșite de «ura»; doamnele și d-șoarele scoteau florile de la piept și le aruncau entuziasmate, iar bărbații părăseau casele pentru a însoți cortegiul.

„Când procesiunea ajunsese aproape de șosea, numărul manifestațiilor se urcase la peste 40 mii oameni, care formau cel mai mare cortegiu ce s-a văzut vreodată în capitala Țării Românești”.

Și mișcarea crește; crește atât aici, cât și dincolo.

La noi o hrănesc nelegiuirile ce zilnic se săvârșesc; la ei durerea ce cuprinde pe frate când împilat și batjocorit își vede fratele.

A, când sentimentului național românii de pretutindeni cu atâta măreție îi dau expresiune, numai cei mici de suflet s-ar putea îndoi că ziua de izbândă se apropie!

(„Tribuna”, XI, 1894, nr. 109, Joi 26 Mai/7 Iunie, p. 433)

Viață și putere

Fapte mari, care hotărăsc pe timp mai îndelungat mersul vieții comune, totdeauna și pretutindenea mai mulți oameni împreună au săvârșit. Adevărul acesta e atât de învederat încât te cuprinde mila când îți iese în cale câte un biet muritor, care nu e în stare să-l înțeleagă și-și închipuiește că poate și el prin sine să fie factor hotărâtor în viața obștească.

Nu ni-e dată, fără îndoială, tuturor deopotrivă putința de a înțelege mersul vieții comune și totdeauna sunt între noi oameni care văd departe înainte și simt azi ei singuri ceea ce mâine vom simți cu toții, voiesc astăzi ceea ce noi ceilalți abia mâine ori poate chiar poimâine vom voi. Ei pornesc dar înainte, își dau silința să ne dumerească asupra propriilor noastre porniri și să ne înduplece a merge după dâșii stăruie și ne îmbărbătează. Nu sunt oameni de rând aceștia și e firesc simțământul de admirație ce ne cuprinde în fața lor după ce am ajuns într-un târziu acolo unde ei cu mult mai înainte ne văzuseră: e într-adevăr ceva providențial în prevederea lor, în tăria de convingeri, în hotărârea lor bărbătească, și ne e ca și când lucrurile ar fi trebuit să vină cu totul altfel, dacă n-ar fi fost și ei la mijloc.

Și dacă avem noi consimțământul acesta, e lucru potrivit cu firea românească să-l aibă și ei înșiși. Marii propagatori de idei, oameni de stat și mai ales monarhii care au avut succese mari, ar trebui să fie prea sus în scara dezvoltării omenești pentru ca să se poată mulțumi cu gândul: am avut norocul de a trăi într-o epocă de dezvoltare și de darul de a înțelege timpul în care trăiesc. Dacă e adevărat că nu și-au dat silința de împiedeca desfășurarea firească a lucrurilor suntem îngăduitorii față cu dâșii și le iertăm pretențiunea, altfel ridicolă, pe care o au când zic: eu le-am făcut toate, fără de mine lumea ar fi rămas tot în mizeria de mai înainte și e destul să voiesc eu, pentru ca să fie bine voit!

Nu putem însă și nici că avem să fim îngăduitori când pretențiunea aceasta o are vreun om care în viața lui a dat numai dovezi că nu e în stare să înțeleagă desfășurarea firească a societății în care trăiește și totdeauna piedecă în dezvoltarea comună.

Suntem cu toții pătrunși de simțământul că ne pregătim pentru o faptă mare, care va hotărî pe timp îndelungat mersul vieții noastre comune. Eram mai înainte o mare mulțime de oameni răzleți, care nu însemnam nimic, fiindcă n-aveam o viață comună.

Viața noastră se începe din ziua în care am început să ne adunăm la un loc, să ne înțelegem între noi, să simțim și să voim la fel, și cu cât mai mulți ne vedem adunați, cu atât mai strânsă e înțelegerea între noi, cu atât mai vie ni-e viața și cu atât mai tari ne simțim noi înșine și mai puternici ne socotesc alții. Cum izvoarele de prin înfundăturile văilor se scurg unul câte unul și se adună pâraie, vâlcele și râulețe, pentru ca să se împreune în cele din urmă toate în râu cu albie largă și adâncă, pe care nimic nu-l mai poate opri în curgerea lui, așa ne-am adunat noi românii mai înainte risipiți în popor ce merge cu hotărâre înainte, încât lumea, care mai înainte nici nu ne știa, privește spre noi uimită, parcă am fi răsărit așa deodată din pământ, și cuprinsă de simțământul că are să țină seamă de noi în toate combinațiunile ei.

Cum oare am putea să fim îngăduitori față cu oamenii care, neînțelegând rostul închegării noastre și voind să ne abată din calea noastră firească, ne despart și ne fac să ne mistuim puterile frământându-ne între noi!?

Acela care ne socotește rău porniți așa cum suntem, proști ne socotește pe noi și cuminte se socotește numai pe sine. E numai urmarea acestei pretențiuni ridicole dacă-i răspundem; ba prost ești tu, care tot n-ai ajuns să înțelegi ceea ce mii și mii simt și știu!

Mai departe însă n-avem să mergem.

Prostia omenească e atotcovârșitoare și omul se împacă mai ușor cu mizeriile din lumea aceasta dacă primește fără de rezervă principiul că orișice mișelie e, în cele din urmă, o prostie. Nu însă orișice prostie e totodată și mișelie, și prostia aceasta nu e mișelească, nu are deci să deștepte în inimile noastre simțămintele de repulsiune.

Ce să-i faci omului care nu e în stare să înțeleagă ceea ce lumea toată voieșete.

Nu-ți rămâne decât să-l plângi!

Să-i plângem și noi pe aceia dintre noi care până chiar și astăzi umblă răzleți, dar să nu-i urâm, ci mai vârtos să-i iubim și să-i cruțăm. Poate că mâine ori poimâine tot vor ajunge și ei să înțeleagă și deschis trebuie să le fie în toată clipa drumul spre albia cea mare a curentului național.

Viața noastră și puterea noastră este iubirea, pe care o avem în toate împrejurările unii pentru alții: prin ea ne-am renăscut, prin ea trăim, prin ea ne întărim, prin ea avem să ne ridicăm mai presus de cei ce ne apasă: să nu lipsim de ea până nici chiar pe cei ce nu țin s-o aibă și se pun pe sine în gândul lor ridicul mai presus de obștea românească.

Ceea ce noi facem astăzi nu e decât continuarea unei lucrări pornite de oameni luminați, căroră iubirea de neam le-a dat destoinicia de a împlini o menire providențială: tari în gândul că pe drumul croit de dânșii numai bine putem să mergem, n-avem să ne mai pierdem timpul cu nimicuri.

Ioan Slavici

(„Tribuna”, XI, 1895, nr. 276, Duminică 25 Decembrie 1894/6 Ianuarie 1895, p. 1101)